

Фото Івана Бурдюга

Ви голосуйте, ми захистимо ваш голос за незалежну, соборну та вільну Україну!

Подумати — і проголосувати

Іван ДЗЮБА,
літературознавець і громадський діяч, академік НАНУ і экс-міністр культури, Герой України

Виглядає, що в нас голосування стало не вільним, а протестним: українці голосують на виборах не за, а проти.

Тобто, якщо хтось голосує нібито за когось, то він насправді голосує не за нього, а проти когось чи чогось. А як голосує проти когось — то це за когось чи за щось. Така собі гра в невпізнанки.

Нині бачимо, як проти Петра Порошенка ополчилися найрізноманітніші політичні авторитети чудернацького пострадянського простору.

Зрозуміло: вони проти, бо за своє кривне. Телекрани та сайти сповнені шаленої ненависті і маячні, у брудних хвилях якої безнадійно потопують нечисленні уламки посутньої критики. За цих умов хочеться голосувати саме за Петра Порошенка. Порядком протесту проти нагнітання безуму. Ну це, скажімо, емоційний імпульс. Але є і цілком раціональні мотиви. Ось деякі з них.

Чи не досить уже українцям без розбору ганьбити один одного, допалювати імпорتنі автомобільні шини, перекривати дороги, балаклавити, штурмувати відділення поліції, щоб визволити затриманих? І т.д., і т.п.? Чи не час зосередитися на продуктивній роботі, на конструктивних ідеях? Чи не час відчувати потребу стабільності національного розвитку?

Коли вже час, то визнаймо об'єктивно останніх років так чи так пов'язаних з іменем Президента Петра Порошенка, — зміцнення обороноздатності країни, налагодження її міжнародних відносин, "безвіз", створення Помісної православної церкви, невеличкі поки що зрушення в економіці — за умов війни! — та перші виходи на європейські ринки — все це має бути утверджене й продовжене. Тобто: Україні потрібна стабільність. Яку вона буквально вистраждала. Тепер стабільність — синонім незалежності. І синонім руху вперед.

На мою думку, за цю стабільність ми проголосуємо, голосуючи за кандидатуру Петра Порошенка, до чого я і закликаю. Інакше знову почнуться реваншистські експерименти, що відкинуть країну на десятки років назад. Бо ж конкретних і обговорених суспільством програм у опонентів немає, а голослівні гасла залишають широкий простір для маніпуляцій і хитань на всі боки. Тут я хочу сказати, що, на мою

думку, не опоненти на виборах становлять небезпеку для Петра Порошенка як кандидата в президенти. На політичних вагах він переважить кожного з них. Натомість його реальні й небезпечні опоненти — бідність, ціни, корупція, незламність радянської бюрократичної спадщини — те, що звано відсутністю "реформ". Усе це й багато іншого ставиться на карб йому, і не може не ставитися. Наскільки справедливо й наскільки несправедливо? Спробуймо тверезо про це поміркувати.

Бідність. А коли ми всі були багаті? У 90-ті роки? У 2000-ні? І чи доведено статистично, що саме за останні роки населення найбільше збідніло? І хто збіднів, а хто збагатів? Вийдімо на вулиці — не протовпишся між потоком дорогих автівок (вочевидь, не запорізького виробництва), і на дорогах гине більше людей, ніж на донецькому фронті. Пройдімося по маркетах і супермаркетах — добра незліченно, з усього світу, і не скажеш, що воно все залежується на полиях, незважаючи на шалені ціни. А подивімося (на телекранах) на щасливі обличчя тих, хто заплатив сотні гривень, а то й доларів за право послухати "зірок" естради чи пореготати на якомусь там "кварталі" й бути зафільмованим для публічного показу... А що вже говорити про оприлюднену частину прибутків деяких нардепів чи різних посадових осіб тощо...

Закінчення на стор. 2

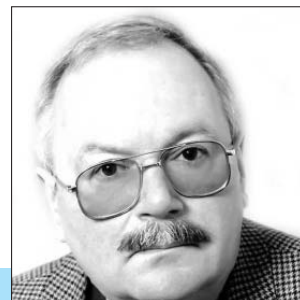
Мовний закон України: формальність чи гідність нації?

Микола ЦИМБАЛЮК

Таких чи подібних за темою прес-конференцій, круглих столів з проблем розвитку і застосування української як державної мови упродовж останніх трьох років було проведено Товариством "Просвіта" разом із Громадським форумом "Українська Альтернатива" вже не один десяток. Громадськість і представники експертного середовища постійно і регулярно аналізують мовну ситуацію, роблять певні застереження, розробляють і подають свої пропозиції. Але ця фундаментальна проблема і донині в державі не розв'язана.

Закінчення на стор. 3

ВІД ПЛАНУ "ЗЕК" ДО ПРОЕКТУ "ЗЕ"

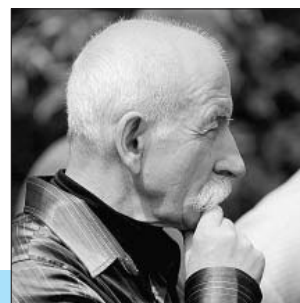
4

БІЛІНГВІЗМ ДОНЕЧЧИНИ

7

ПОЕТИЧНИЙ АВТОГРАФ ЮРІЯ КОВАЛІВА

12-13

Закінчення. Початок на стор. 1

Подумати — і проголосувати

А наші олігархи та інші мільярди й мільйонери могли б скинутися на чималеньку суму й допомогти Міжнародному Валютному Фонду, що у вічній скруті крохоборствує і з таким трудом вимучує чергову позику для України.

Любі олігархи й приолігаршені, та втріть ви носа тому нещасному МВФу! Ні, не бідна наша бідна Україна. Величезні хмари грошей гуляють над нею, сягають і за її межі.

Але вони оминають більшу частину трудової людності, для неї вони невлонні. Це і є ті, хто збіднів і не виключено, біднішатиме далі, бо на їхній захист виступають не держава і не вони самі чи їхні питомі представники з класово організованих трудових колективів, а одні й ті самі, з року в рік, речники народної бідності — кричущі грошовиті санюлотели-телеолігархи. Не бідність чужа їм пече, а власна ненажерність.

Пропагандистські гасла про суцільну бідність України, яка провалилася в бездонну прірву злиднів, приховують реальну проблему: різкий розрив між багатими і бідними при невеличкому прошарку “середньо забезпечених”. Тобто: відсутність соціальної справедливості. Наша держава не стала соціальною, вона була і залишається асоціальною — всупереч тому, що записано в її Конституції.

Структура, важелі цієї асоціальності мали б стати предметом аналізу й профілактичного контролю державних служб і всього суспільства. Предметом громадянського судочинства. Мала би бути Національна програма подолання бідності, досягнення соціальної справедливості — набагато ширша, ніж принагідні кон’юнктурні заходи підтримки соціально незахищених.

Сьогодні це мало би стати Національною ідеєю, навколо якої точилося стільки балачок. Замість цього ми десятиліттями чуємо жалі, обурення, обіцянки, рятівні гасла — і все залишається на місці. Винен Президент? Звичайно.

Але не сам. Разом з іншими політичними лідерами, партіями, блоками, Верховною Радою, урядом, промисловцями, громадськими організаціями.

Разом з усіма нами. Вина спільна, хоч у кожного своя і своєю мірою. Міру персональної вини Президента ми зможемо незабаром побачити, якщо перемаже на виборах один із тих 40 кандидатів, які обіцяють покінчити з бідністю в один присіст. Неважко уявити, чим це скінчиться.

Ціни. Чи можна зупинити їхнє зростання, не піднявши економіку та продуктивність праці? А для цього замало чийсь

“політичної волі” — потрібні розумне законодавство, модернізація виробництва і трудових відносин. Про це скажуть економісти й виробничники, тут їм має бути забезпечене “право голосу”. А де колективна мудрість і воля профспілок, їхній постійний контроль над умовами праці та її справедливою оплатою? Немає відповідного законодавства? Немає сил? Немає авторитету? Немає мислителів і подвижників профспілкового руху? Чому? Корупція. Усі вимагаємо покінчити, нарешті, з корупцією і хабарництвом. Поки це звучить як звичне гасло — всі згодні. Та ось спіймали на злочині когось конкретно. Якщо він важлива персона, то зразу ж скликає пресконференцію і оголошує, що став жертвою політичного переслідування, бо вів принципову боротьбу з корупціонерами.

Далі він наймає найдорожчих і найголосніших адвокатів, які доведуть його невинуватість у будь-якому суді, хоча б і європейському. А якщо він, скажімо, мер міста, то на захист його стане і частина земляків, для яких він щось нібито зробив, — це ж ми вже бачили не раз.

Здається, формально Президент до цього особисто не причетний. А по суті? По суті Президент відповідальний за все, що діється в країні. І нікуди від цього не дінешся. Але є речі, за які він відповідальний дуже конкретно.

Скажімо, коли давно сподівані й нарешті призначені для боротьби з корупцією антикорупційні органи завзято і щиро стежать один за одним і з останніх сил борються між собою, а не з корупцією. Що робити? Хіба призначити ще двох-трьох генеральних прокурорів, щоб і вони контролювали один одного і виборювали першість?

Непроста воно справа — боротьба з корупцією — в суспільстві, корумпованому з голови до ніг (чи з ніг до голови) ще з глибких радянських і дорадянських часів.

Дехто з найрозумніших радить: треба взяти й показово розстріляти з десяток найбільших корупціонерів. Як у Китаї. Добра порада. Але для цього треба мати двадцятимільйонну Комуністичну партію, згуртовану навколо вождя і достатньо невтомну в масових страхах, щоб вистачало сил і на щорічний приріст племені корупціонерів, який і спостерігається в тому ж таки Китаї. Реформи. Оце воно! Відсутність реформ. Найбільший історичний гріх Петра Порошенка. На думку і МВФ, і західних дипломатів, і нас, українців.

Як ото в XIX столітті по Європі шастав “привид комунізму”, так тепер по обидва боки Дніпра гуляє привид реформ. Ніхто його не бачив, але всі про нього гомонять.

І добре, що його ніхто не бачить, що він лише привид, фата моргана. Бо хай тільки спробує з’явитися на люди в якійсь матеріалізованій іпостасі — Боже, що починається! Відьомські танці на парламентській Лисій горі! Як ото навколо Уляни Супрун. І виявляється, що ті, хто найбільше кричить про відсутність реформ, — вони ж їх ніколи і не допустять. Без реформ комфортніше. І в них ніхто не вірить.

А хто і в що у нас вірить? Вірять, звичайно. Хто знахаркам, хто чудодійним лікам з інтернету, хто вигрешам відомого політика у невідомій лотереї, хто астрологам, екстрасенсам, пророчиці Ванзі. Але владі не вірять ніхто, включаючи і саму владу. І собі люди не вірять.

Зневіра у нас виходить уже за межі масового цинізму і набирає національно-суїцидного характеру. Самі себе труїмо або спалюємо.

Ну, припустімо, філософська мудрість “усі вони однакові” — це про владу різних рівнів. Хай їй буде. Може, й заслужила, нарівні з обіцянками сумнівних “опозиціонерів”. А от “і він такий, як усі” — це вже про окрему людину, що могла дати якийсь добрий приклад.

Зверніть увагу: ключові слова в цій опінії — “як усі”. А воно якщо вже “всі”, то далі нема куди. Але тут наш бадьорий цинік приховує свою невеличку хитрість. Він же не пакожник, він просто такий, як і всі, і йому немає чого стидатися.

Які до нього претензії? Він же — як усі. Така от усепереможна кругова порука капітуляції перед злом, яке вже не зло, бо — “всі”. Оце “всі такі” — для багатьох не що інше, як санкція собі самому на власне паскудство.

Чи можна розірвати це зачароване коло: зневіра — всюдозволеність собі — намноження зневіри? Мабуть, тут хіба що позитивний суспільний досвід міг би зарадити. Не можна сказати, що його зовсім бракує. Але він не часто потрапляє в поле зору основної маси людей.

На телеекранах нам розповідають жахливі речі про нелюдські стосунки то в сім’ях, то серед сусідів, і це факти, правда, але ж і ми живемо в цьому світі і бачимо інші сім’ї, інших сусідів, — та показати добре в житті не так просто і не таке воно “цікаве”, як оте злочинне.

Коли ж візьмемо політичний вимір нашого життя в особах, то тут негативна

інформація, негативні враження настільки переважають, що потрібні дуже яскраві й безсумнівні приклади добра, щоб зламати стереотип негативізму. Ось тут, мабуть, і є головне. Наші політичні діячі та лідери не подають прикладу особистої скромності та жертвності — прикладу, такого необхідного нині в атмосфері соціальних контрастів і супутніх їм безвідповідальності й безстидства, коли одні ледве зводять (або й не зводять) кінці з кінцями, другі ведуть у розкошах “светскую жизнь” на телепоказ, а треті захищають одних і других в окопах Донеччини, приймаючи на себе удари найновіших випробувальних зразків смертоносної російської воєнної техніки.

Чи є рада на цей абсурд? Не знаю. Можливо, відповідальна позиція і поведінка відомих політичних діячів, що перебувають під недремним телеоком, а відтак і прискіпливим оком телеглядачів, могли б зблизнити світлом у кінці тунелю й розірвати оте зачароване коло зневіри: “всі такі”?

А зараз — це питання виживання країни, хоч як би голосно це звучало. Бо взаємна ненависть і зневіра з’їдають наше суспільство.

І будь-який прогрес, якщо він можливий, — можливий тільки за умов позитивної стабільності, а не негативного хаосу. За умов раціональної критики вад та прахунків і об’єктивного поцінування добрих здобутків.

І прорахунки, і здобутки ми бачили в діяльності Президента Петра Порошенка. Ми бачили, як за час незалежності України нарешті ставали вагомими здобутки, зміцнювалася національна державність і окреслювався магістральний напрям руху: демократична і європейська Україна. Цей рух нині пов’язаний з іменем Президента Порошенка.

Тому, незважаючи на критичне ставлення до окремих аспектів діяльності Президента (про що доводилося і говорити, і писати), — на президентських виборах—2019 голосуватиму за кандидатуру Петра Олексійовича Порошенка. І раджу голосувати за нього всім тим, хто хоче обнадійливої перспективи для України. І хай це буде наше промовисте протестне голосування — проти спроб дестабілізувати Україну, звернути її з європейського шляху, поглумитися з її дорогого нам імені.

Іван ДЗЮБА

“Україна Молода” від 15 березня 2019 р.

Луганська обласна бібліотека ініціювала всеукраїнську тиху вечірку

Усе почалося з Луганщини, невеличкого містечка Старобільська. Там Луганська обласна універсальна наукова бібліотека запропонувала колегам з усієї країни провести у себе тиху вечірку. Підсиленням у питаннях організації вечірок по всій Україні стали молодіжні організації та ініціативи. А співорганізатори всеукраїнської події — публічний простір у Києві “Оціум 51. Бібліотека на Русанівці”.

Автор ідеї — старобільський активіст Сергій Летучий — говорить, що мета вечірки — підтримати сучасну українську культуру, привернути увагу молоді до бібліотек, літератури, музики, видавництва.

“Для нас важливо, щоб тиха вечірка проходила завдяки взаємодії бібліотек з громадськими молодіжними організаціями. Щоб у процесі вони обмінювалися досвідом, переймали механізми, щоб бібліотеки переходили на формат арт-просторів”, — додав Сергій.

Транслявалася вечірка на радіо “Сковорода”. Радіолокацію розгорнули в Луганській обласній бібліотеці. Туди ж приїхав на інтерв’ю і Сергій Жадан, який родом зі Старобільська. За словами письменника, такі події, як тиха вечірка, можуть піднести маленьке місто до великого високого статусу: “Старобільськ може бути бібліотечною столицею, може дати імпульс до відродження бібліотеки”. Питали в автора і про стан сучасної культури зага-

Молодь приходять до бібліотеки, одягає навушники, під’єднується до ефіру радіо “Сковорода”. На радіохвилях опиняється Сергій Жадан, говорить про українську культуру, читає нову поезію. Далі — мікс української сучасної музики від львівського діджея Sunny Boy. Молодь танцює в навушниках. У бібліотеці тиша. Так 23 березня у 25 містах України по-тихому прогрімліла тиха вечірка в навушниках.

лом. Жадан із розчаруванням відгукнувся про українські культурні медіа, зазначивши, що це не правильна ситуація, коли на головних медіа немає жодних літературних передач, оглядів. Питали радіослухачі й про думку письменника щодо викладання української літератури в школах. “У школі закладається або любов до літератури, або ненависть. Тому багато чого залежить від самого вчителя. Дуже не хочеться бути

об’єктом нелюбові у старшокласників”, — відповів Жадан. Підтримку бібліотек, якою автор активно займається, Жадан назвав так само творчістю, а саму поезію — активізмом.

Далі почалися танці. Діджей зі Львова — Sunny Boy — спеціально для вечірки підготував мікс найпопулярнішої української музики у сучасній обробці. На сторінці у Фейсбуці проходила пряма трансляція вечірки зі Старобільська. Усі інші бібліотеки ділилися фото та відео зі своїх вечірок та спілкувалися у головному чаті.

Розігрували в прямому ефірі й книги Жадана. Переможцями стали ті, хто надіслав найоригінальніші фото з місця події.

20-річна Євгенія Волинська приїхала на вечірку з м. Щастя. Особливо зацікавила Женю саме рішення — провести вечірку в бібліотеці. “Це новаторське рішення. Мені дуже подобається. Приємно було бачити

Сергія Жадана, приємний такий неформально формальний формат, титлу післятаті. Бачу, що людям теж дуже заходить. Розвиваємо стереотипи про те, що в бібліотеці не можна слухати музику”.

Для команди мандрівного радіо “Сковорода” підтримка вечірки стала знаковою, адже їхня мета — руйнування стереотипів. “Завдяки тихій вечірці у Старобільську ми об’єднали всю Україну класним контентом, підняли тему бібліотек, які стають актуальніші, більш доступні, зрозумілі і потрібні. Ця подія справді ламає певні стереотипи”, — говорить діджей і продюсер радіо “Сковорода”.

Допомогли втілити ідею на всеукраїнському рівні Молодіжна секція Української бібліотечної асоціації, соціально-культурний проект “БезМеж”, культурно-освітній проект “Будуємо Україну Разом”, Благодійний фонд Сергія Жадана, Українська академія лідерства, громадська організація “Бібліотека Майбутнього” та Міжнародний фонд “Відродження”.

Організатори запевняють, що така вечірка проходитиме щороку і шоразу піднімати нові теми. Серед головних гостей молоді хотіла б побачити та поспілкуватися зі Святославом Вакарчуком, “Танком на майдані Конго”, Артемом Лоїком, “ДахаБрахою”.

Прес-центр Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки

Мовний закон України: формальність чи гідність нації?

Закінчення. Початок на стор. 1

— Без її вирішення, — зазначив, відкриваючи в Укрінформі прес-конференцію “Мовний закон України: формальність чи гідність нації?” **Павло МОВЧАН**, голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, — неможливе мислення і бачення перспективи української держави. Мовне питання сьогодні перетворюється на своєрідний фарс. Ми усвідомлюємо, чим зумовлені всі ті тисячі правок Опоблоку, чому відбувається така затія і затяжна процедура їхнього схвалення, чому такі довгі коментарі, чому сьогодні путінські “консерви”, які були довгий час закриті, відкрилися і запекло по команді кремлівських ідеологів “руско-го міра” вступили в боротьбу проти основи основ держави — закону про державну українську мову. Те, що ці антиукраїнські сили намагаються будь-що завалити закон, свідчить, що в них одна мета — потопити той материк, який називається Україною.

Що це не вигадки чи нісенітниця свідомої частини українців, Павло Мовчан навів уривок з книжки “науковця” і путінського апологета Олександра Каверіна “Малоизвестная история Малой Руси. Очерки межрусских отношений”: “И следует помогать украинцам (малорусам и белорусам) осознавать себя русскими и не противопоставлять их великорусам. Необходимо помогать и великорусам осознавать украинцев и белорусов своими русскими. Исходя из этого русский язык нужно признать родным языком украинцев и белорусов, а не только великорусов, отстаивать права этого языка в Украине не как языка русского национального русского меньшинства, а как языка национального большинства”. Оце вам теза, оце робота одна із небагатьох, яка друкується і поширюється в Україні накладом у сотні тисяч, якщо не мільйони.

Володимир Василенко, доктор юридичних наук, у своєму виступі конкретно зупинився на мовному питанні, забезпеченні належних умов для застосування і функціонування української мови.

— Це фундаментальне питання не лише безпеки України, — сказав він, — а й самого її існування. Річ у тім, що будь-яка мова будь-якої нації є фундаментом державності цієї нації, на якому тримається вся будівля цієї держави. Тому така увага до мовного питання, яку приділяла Москва за часів Радянського Союзу. Комуністична влада надавала йому колосального значення, наслідуючи в цьому політику царської Росії. Вона використовувала російську мову для того, щоб створити “трієдиний народ”, який очолюють велокороси, і гілками якого є українці і білоруси. Ось цей “трієдиний народ” на той час становив більшість у Російській імперії і був її етнічним ядром. За часів царату ухвалювали десятки, сотні різних драконівських актів, які були спрямовані на знищення української мови. Це був інструмент знищення української нації як окремих національних одиниць, як природної форми існування народу, який історично мешкав на території України. І цю політику перейняв комуністичний режим, який відновив Російську імперію під машкарою СРСР. Мова російська активно використовувалася, щоб створити “єдину общность — советский народ”, який розмовлятиме російською мовою. Мета та сама — продовження знищення України як нації і позбавлення її перспективи мати власну державу. Русифікація дійшла апогею у кінці 1980-х. Це стало настільки явним, що представники українських письменників, інтелігенції різних прошарків почали бити на сполох. Активність на захист української мови призвела до того, що комуністичний режим, який почав втрачати свої позиції в Україні, погодився на ухвалення Закону про мову в Українській РСР 1989 року. У цьому Законі вперше в історії було проголошено і встановлено на законодавчому, а згодом і на конституційному рівні державний статус української мови. Цей акт сьогодні критикують, але це недолуга критика, тому що в тих умовах кращого акту не можна було ухвалити. Цей акт сприяв зупиненню процесу ак-

тивної русифікації в Україні. Він мав би стати стартовим майданчиком для того, щоб припинити русифікацію. Але, на жаль, не став, тому що керівництво уже незалежної України (президент, уряд, Верховна Рада) чи то не розуміли, чи то навмисно ігнорували значення української мови як інструменту забезпечення безпеки нашої територіальної цілісності, єдності народу і самого існування Української національної держави.

Іван Засць, співголова громадської організації “Україна в НАТО”, висловив тривогу суспільства за долю одного з найважливіших законів, що за своїм значенням належить до установчих документів — “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.

— Ми спостерігаємо дуже небезпечні танці навколо цього законопроекту, — сказав він. — Процес розгляду у другому читанні умисно затягується. Така політика несе в собі багато небезпек. Одна з них — законопроект буде перетворено з нормативного документа на таку собі декларацію, яка не матиме жодної цінності. Але є ще більша небезпека — неухвалення цього законопроекту. І хто тут є діючими особами реалізації такого сценарію? Якщо говорити про Верховну Раду, то насамперед представники п’ятої колони нардепів з так званого опозиційного блоку і платформи “За життя”. Їхня логіка нам зрозуміла —

не загрожує. Вона давно ухвалила свій закон про державну мову РФ. У багатьох випадках наш закон набагато ліберальніший, ніж російський. То росіянам можна, а нам, виявляється, — ні?..

Георгій Філіпчук, академік НАПНУ, співголова ГФ “Українська Альтернатива” нагадав про абсурдні антиконституційні політичні рішення 2012 року, зокрема так званого закону Ківалова-Колесніченка.

Академік навіть одну з багатьох сторінок нашої історії, коли Лейба Каганович приїхав 1926 року в Україну за дорученням Сталіна і почав деукраїнізувати школу, освіту, науку, церкву, місто, владу. Це так звані сім відомих знаменитих чорних пунктів Кагановича щодо нищення України. Незважаючи на геноциди, голодомори, лінгвоциди, українці після Другої світової війни ще зберігали свою ідентичність. 1952 року, як свідчить статистика, тих, хто визнавав себе українцем і вважав рідною мовою українську, було 95%. Минуло 30 років, рік 1989-й. Напередодні українського ренесансу інша статистика: 81% українців, які визнають себе українцями і вважають рідною українську. 2001-го, коли майже 78% за переписом є етнічні українці, лише 67,7% визнають українську мову рідною.

— Таким чином, — зазначив він, — у Верховній Раді під буральним і нахаб-

вони виступають на боці російських сил, борючись не просто проти ухвалення цього закону, а проти існування самої української національної державності. На жаль, з цією логікою погодилися практично всі фракції, які відносять себе до демократичних чи то до патріотичних фракцій. Це фракції з так званої більшості і з так званої демократичної опозиції: “Батьківщина”, Самопоміч та Радикальна партія Ляшка. Якщо логіка опозиційного блоку зрозуміла, то майданних партій — ні. Можна припустити, що навколо цього закону точиться великий торг. І в основі цього торгу є вузькопартійні виборчі інтереси. Державотворчними інтересами тут навіть не пахне. Ми вимагаємо від майданних партій якнайшвидшого ухвалення закону в повноцінній редакції. Цей закон — це тест на відповідальність політичних сил.

Чому нам потрібен цей законопроект навіть не сьогодні, а вчора? По-перше, нас зобов’язує Конституція України. Стаття 10 чітко говорить про те, що застосування мов регулюється законом. У нас утворився вакуум у цій сфері. Він триває дуже довго, фактично вже 30 років. Відсутність цього закону призвело до розгортання відкритого наступу на незалежність і територіальну цілісність України — спочатку у вигляді т. зв. закону Ківалова-Колесніченка, а потім до анексії Криму і відкритої військової агресії Росії.

По-друге, нам треба забезпечити права громадян на користування державною мовою. По-третє, нам треба задіяти національний і державотворчий потенціал української мови як державної. Якщо ми звернемося до європейської практики, то побачимо у польському законі про польську мову дуже чіткі формулювання. Там навіть зазначено, що поляки ухвалюють цей закон через те, що боротьба з поляками велася через боротьбу з польською мовою з метою знищення польської державності, тому таку ситуацію треба виправити.

Наші вороги настійно підкидають суспільству думку, що, мовляв, нам не треба закон про державну мову, а треба про мови. Звернімося до практики Російської федерації, державній мові якої ніхто і ніщо

ним тиском антиукраїнських сил протягнули закон Ка-Ка в умовах надзвичайно швидкої руйнації української ідентичності, а отже, української ментальності, державності, української духу. Чи була спроба Конституцією зупинити цей процес? Очевидно, була.

Погоджуюся з професором Василенком у тому, що нинішній законопроект про українську мову важко вибудувати кращим, ніж він є зараз. Але Європа має чимало прикладів для наслідування, починаючи з французького закону 1994 р., польського — 1999 р. та інших, закінчуючи російським. І їхні закони про освіту, де абсолютно в імперативних тонах визначено статус державної французької, польської, російської мов. Ми граємося сьогодні у лібералізм і надмірні компроміси (Донцов з цього приводу сказав: компроміси можна вибудувати, бо ми будуюмо державу, але лише до тих пір, доки політичну керму не візьмуть в руки іногородці).

Після придушення російським царем другого польського повстання віленський губернатор Муравйов сказав: “Те, що не доробив російський багнет, доробить російська школа і російська мова”. Ось вам сьогодні те, що засвідчує: ніякої іншої концептуальної позиції — гуманістичної, гуманітарної — Москви не відбулося. Російська мова, сказав Нечуй-Левицький, — найпотужніше знаряддя нищення українства. Ці слова потрібно почепити у залі Верховної Ради, в усіх наших урядових установах. І хай вони не грають за з народом, нацією, яка пережила 480 руйнівних актів проти себе, проти української мови, послаючись на те, що важливіші потреби соціальні. Так, вони є. Але мова виведена за дужки дискусії, вона не входить в меню гастрономічних ідеалів. Якщо хтось наважився взяти на себе місію вождя, політика, треба розуміти всю відповідальність за те, що сказав свого часу Олександр Потебня: “Кожен народ обвдений колом своєї мови”. І те, що сьогодні зсередини внутрішні ворожі сили і зовнішні визначили, що коло української мови повинно бути розірване, і тут мусить бути побудована у гіршому чи кращому випадку лише російська Укра-

їна — це сьогодні доконаний факт. Тому наші завдання сьогодні:

По-перше. Від імені притомної української інтелігенції, громадськості, від імені політиків, які вважають цю загрозу надзвичайно небезпечною, вимагаємо від влади захистити українську мову. Але це не лише її обов’язок, а всіх публічних інститутів і, підкреслюю, кожного громадянина України. Квоти — це не для українства! Українська мова повинна бути записана імперативно, а квоти обгрунтовано, обдуманно, аналітично мусять бути для національних меншин, які проживають в Україні.

По-друге, закон Україні, безперечно, потрібен. Якщо ми не здатні табувати будь-які прояви подібних політиків, що продовжують керувати нашою нацією і Українською державою.

По-третє, Державна програма щодо розвитку української мови, яка закинута “просто так” для національно стурбованих елементів, без конкретних кроків діяти не буде. Вона діятиме, коли буде базовий закон.

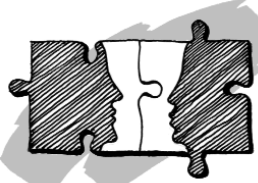
По-четверте, ми вимагаємо від уряду не декларацій, а щорічного плану дій щодо подолання деформацій, які відбулися в культурно-мовному просторі, освітньому, науковому.

І, нарешті, доки ми влаштуємо дискусію — центри вивчення української мови і без законодавчого врегулювання мали б давно бути в усіх вищих навчальних, освітніх закладах України.

Микола ГОЛОМША, доктор філософії, виступив від імені ГФ “Українська альтернатива” і більш як десяти правочентричних патріотичних партій і громадських організацій національного напрямку. Він, зокрема, зауважив, що сьогодні, як і за часів Союзу, не модно, щоб українці були при владі.

— Зверніть увагу, — сказав Микола Ярославич, — що ляхководи-олігархи завели до Верховної Ради людей, які перетворилися у ватників, відвертих колаборантів, служок Москви. Вони ведуть винятково ворожу пропаганду, розв’язавши непримиренну війну проти української мови. Пригадую, коли ми розслідували злочини Голодомору, то побачили антилюдську практику більшовиків. Села, які попадали на так звані “чорні дошки” за непосильну здачу хліба, потрапляли під деукраїнізацію: заборонялося писати, читати і розмовляти українською мовою. Нині в Україні наші вороги вдаються до витончених маніпуляцій громадською думкою і вже непримиренно ведуть відверту інформаційну війну проти України. Проросійські політичні сили і телеканали, преса промосковських олігархів налаштовують українців проти закону (мовляв, примусять усіх і в побуті говорити українською). Українці виступають за підтримку і розвиток мов національних меншин, але не за рахунок приниження і утисків мови державної. Наприклад, в одній із найдемократичніших, найбагатших і поліетнічних країн, США, в школах дозволяють вивчення мов національних меншин, але за свій кошт. Ніхто не забороняє вивчати і користуватися рідною мовою, але не на державному рівні. Ви пойдьте на Буковину, і зустрінете неприємні речі для цивілізованих країн. У цьому українському закарпатському регіоні, де проживає чимало угорців, румунів, діти не знають української мови! Для кого виховуються ці діти? Щоб бути заробітчанами і розвивати економіку Угорщини, Румунії? Ми повинні боротися з цим. Як і з пропагандою антиукраїнських олігархічних ЗМІ, які методично і цілеспрямовано розпалюють етнічну ворожнечу на замовних брехливих маніпулятивних дослідженнях. Вони цюють українську мову, закон, який має бути ухвалений. Наші політики мусять нарешті усвідомити, що мова не має політичного забарвлення. І пам’ятаймо слова Лесі Українки: вмирає мова — вмирає нація.

Микола ЦИМБАЛЮК

Ростислав МУСІЄНКО,
член НСПУ та
НСЖУ

Від плану «Зек» до проекту «Зе»

Ми робимо вибір, і вибір робить нас. За цією тезою постають достатньо жорсткі речі, які можна проілюструвати рядками маловідомого поета:

*Життя — то низка зрад. І втрати —
в яких ти сам і винуватий.
Десь змовчав, а колісь — не зміг.
Не там повстав, не з тою ліг...*

На жаль, людям одвічно властиво підлягати насамперед тим обставинам, генеза яких їм незрозуміла — або, на ще більшу біду, видається аж надто очевидною. Це ж так просто — помачати екранчик супероного пристрою, мов ту істоту найдавнішої професії, і отримати істину в готовому вигляді. Таке збочення масової психології перетворюється зусиллями кмітливих політехнологів на головний чинник демократичних процесів третього тисячоліття. Особливо, коли одноразова цивілізація (згадаймо про Світовий океан, захарашений пластиком відходами!) породжує засилля одноразової інформації, котра такою, власне, і не є. А уявлення про Інтернет як Світову павутину (чомусь такого визначення останнім часом стали уникати!) набуває первісного лихого відтінку. Бо мисляча уява легко малює картинку мільйонів, наприклад, виборців, які борсаються в уміло накинута чиймись блудливими рученятами плетиві.

От і блимнуло ключове слово. Виборець — який і робить отой самий вибір. Більш ніж доленосний — коли говоримо про націю, яка в умовах дуже підступної (а це точне визначення теж маскують хитрою дефініцією "гібридна") війни обирає лідера. Мало того — Верховного Головнокомандувача, який за певних обставин протягом лічених хвилин приймає рішення про життя і смерть тисяч, а то й на порядок більше (дай Бог якнайменшої кількості нулів!) людей. Котрих, до речі, автори згаданого в заголовку проекту таки ж і вважають нулями.

Та коли обрати справжнього Лідера, то він чужинські заміри якраз і здатний помножити на нуль. І це за поребриком добре розуміли ще з часів Московського улусу Золотої Орди та козака Мамаю. Зрозуміло також, що так званий Переяславський договір, він же Березневі (!) статті, не мав би жодних для північних захланців перспектив, аби не доволі несподівана недуга й смерть Богдана Хмельницького, навколо якого в певний момент підозріло метушився царський посол Бутурлін... Між іншим, у Третньому Римі, естафету якого не безуспішно тужиться перейняти путінська Ерефія, добре зналися на доводючих отрутах. Що ж, документальних доказів тут не маємо. Зате їх доста у випадках з іншими вождями українців.

Петлюра — кілька куль у лежачого; Грушевський — хірургічне вбивство; Коновалець — вибухівка в коробці з-під цукерок; Бандера — отрута зі спецпістолета... Між іншим, смерть у розквіті сил Дмитра Скоропадського, сина великого гетьмана, який зумів консолідувати в Англії неабияку потугу нашої діаспори, викликає досі багато запитань. Хоча після історії зі Скрипалями відповіді напрошуються.

Але це все, скаже нетерплячий інтернет-споживач, позавчорашній день. Так, Україна утримує світову першість за кількістю національних провідників, знищених Кремлем. Та до чого ці спогади й паралелі в наш просунутий і такий прикольний час?

На відміну від паралелей евклідової геометрії, історичні паралелі перетинаються завжди. Хоча б у тому сенсі, що не менш переконливі результати досягаються наба-

гато витонченішими засобами. Які різняться, може, й більше, ніж "Новічок" чи радіоактивний полоній для викривачів КДБ-ФСБ від синильної кислоти для очільника ОУН.

Справді, настала доба, коли інформаційні бомби — принаймні в суто прагматичному плані — набагато ефективніші атомних. Власне, все повертається на кола свої. Доконаний факт — усього-на-всього п'ять алгебраїчних значків, написаних спершу Хевісайдом, а потім Ейнштейном і передані словами "енергія дорівнює добутку маси на швидкість світла в квадрати", обумовили трагедію Хіросіми й Нагасакі та поставили світ на межу ядерного самогубства.

Багатомільярдний (у цінах сорокових років минулого століття) Манхеттенський проект створення атомної зброї обійшовся США чималою часткою ВВП. Але чому хтось думає, що інформаційна зброя нового покоління, опанована і дедалі потужніше задіявана Росією вже на зламі тисячоліть, дешевша — а відтак менш загрозна? Ну, принаймні посилаючись на відому формулу "ціна-якість"?

Російський опозиціонер Костянтин Боровий в одному інтерв'ю стверджує, що пропагандистська кампанія Росії в світі коштує понад **сто мільярдів доларів на рік**. Отут з нулями жодної помилки — цитую за відповідним виданням. Доцільно навести ще деякі свідчення добре обізнаної людини. "...Російська пропагандистська машина вже перейшла на якісно новий рівень... В розмові з учасником пропагандистського процесу ми отримали цікаву фразу: "Рівень наших розробок такий, що якщо ми могли говорити про них відкрито, цілком претендували би на Нобелівську премію".

Рівень фінансування програм, які Боровий пов'язує з сумнівним телеканалом "Рашиа тудей" (зараз не скалі його маскують аббревіатурою RT), розсержагентцією SPUTNIK та агенцією "Россотрудничество", пояснюється ним достатньо переконливо. Західні експерти сходяться в оцінці, що обсяг ресурсів, контрольованих Путіним і його ОЗГ, вимірюється десь двома трильйонами доларів. Навіть частина річного прибутку від цих активів цілком може забезпечити вищезгадане фінансування впливів на масову свідомість у глобальному масштабі. Питається, навіщо ж такі колосальні видатки? Приміром, лише в Парижі утримується бюро (чи, може, резиденція) "Рашиа тудей" у складі пари сотень висококваліфікованих фахівців — повірте, навіть "великій, могучій" Радянській Союз в часи розквіту застою на таке й не замахувався. Відповідь відома. Ще одна цитата, з анекдоту про незабутнього Леоніда Ілліча: "Нам нужен мір. Желательно, весь".

Кажуть, що в кожному жарті частка його така є. Але тут зовсім не до сміху. Можна хіба гірко хмикнути, дізнавшись зокрема, що бюджет служб НАТО, які безпосередньо протистоять російській інформаційній агресії, становить... 50 мільйонів доларів.

Про нашу державу, весь ВВП якої нині приблизно сумірний з розголошеними Костянтином Боровим ще 2016 року видатками РФ на світову інформаційну війну, дарма й говорити.

Дехто, відірвавшись на мить від постійного "В контакте" з "Однокласниками" чи інших, не менш токсичних, мереж, натискає пальцем: "Невже так страшно?" Звісно, що не страшно. Моторошно.

Тому що нині дезінформаційно-маніпулятивні можливості сучасної Росії на порядок, якщо не більше, перевищують здобутки нацистської Німеччини. Йдеться про якісно неспівставні засоби впливу на свідомість мас (Густав Лебон з його книжкою "Психологія натовпу", настільною для Леніна й Сталіна, давно відпочиває), в

основі яких лежать розробки технологій нейролінгвістичного програмування. Вони на диво синергетичні — коли простіше, взаємопідсилені — з бурхливим розвитком найновітніших телекомунікацій.

Свого часу, коли геніального Генрі Форда напівжартома запитали, що він зробить, коли матиме зайвий долар, він, не замислюючись, відповів: "Вкладу його в рекламу". Це — невеличке пояснення тим, хто, можливо, досі скептично сприймає фантастичні цифри витраток Путіна і Ко на інформаційне опанування світом. Але ж... Сказано в Писанні: "Дерево пізнають за його плодами". Проміжні підсумки діяльності описаної вище спецоперації планетарних вимірів, якщо вибудувати логічний ланцюжок, приголомшують.

Результати президентських виборів у США. Несподіваний (для кого?) брекзит Великобританії. Неприємні перемоги радикально-популістських політсил у низці країн Європи (найсвіжіші приклади — Молдова та Нідерланди). Невідомо ще, чого чекати від виборів у Європарламент... Словом, "не-не-не..."

А насправді — так. Давним-давно Джек Лондон написав роман "Залізна п'ята" — про торжество олігархів над народом. Зараз маємо залізне "так" у плано-мірному здійсненні замірів Російської імперії, яка їх ніколи не змінювала на довгому шляху від Івана Лютого до Петра Першого і далі — обидва, до речі, були політичним взірцем Сталіну, чий монументи відроджують у путінській РФ. Іван, той ще й до англійської королеви сватався, а Владімір Анхелу Меркель своїм собачкою-лабрадором лякав. Та це так, до слова.

Тим часом, як бачимо, підступне слово стало майже останнім доказом на користь Ерефії в протистоянні з усією світовою спільнотою і вже принесло чимало отруйних плодів. Та є одна заковика. Ще Лейба Бронштейн (поганяло — Лев Троцький), споряджаючи сотню років тому своїх агітаторів-пропагандистів на багатотраждальні терени нашої Вітчизни, втовмачував, що без України їхня імперія неможлива. Це гаразд розуміють його кремльські спадкоємці і — на жаль, не повною мірою, — наші європейські друзі.

Треба нарешті збагнути, що Україна зовсім не випадково географічний центр Європи. Ця сакральна територія тисячоліттями була тугим вузлом комунікацій між Заходом і Сходом, осередком глобальних здобутків і катаклізмів. Нагадаю хоча б одне — більша частина загиблих у Другій світовій війні полягла саме на Придніпров'ї. Відтак наша держава — навіть у бездержавні часи — завжди залишалася і є форпостом цивілізації на лінії геостратегічного і світоглядного розламу.

А блокуванням "русскага міра" на її вистраждано незалежній землі обсівся телеканал "Інтер"...

Скажете, де дядько, а де бузина? Та не все так просто. Бо людина, яка претендує стати Президентом на всій нам "рідній, не своїй землі" — класик уже в могилі повернувся — якраз і була в ду-у-же знаковий час... Ким? Тут уже навіть не візьмемося перекладати. Володимир Зеленський в одному з інтерв'ю, дослівно: "Я тогди "Інтером" руководил... Я топ-менеджером шести каналів во главе с телеканалом "Інтер" являвся, генпродюсером..."

На цю обставину численні дослідники бізнесових обробок Зеленського в Росії — а там частина його проектів фінансувалася навіть з державного бюджету! — кричущим чином не звертають уваги. Чому — то вже питання до компетентніших. Але смішно чути від моїх колег, що пан Володимир не має управлінського досвіду. Звиняйте, казали в моєму полтавському селі (чий гумор і побут доволі бездарно пародіює одна з передач "95 кварталу"). Бути очільником головного в Києві антиукраїнського інформаційного ресурсу, дуже потужно

проплаченого з вельми непевних джерел, за часів торжества головного фігуранта плану "Зек" — це вам навіть не обласним центром керувати. Чи там автомобільною корпорацією. Така людина не може не бути перевіреною в усіх поняттях креатурою цілком певного відомства сусідньої держави, чий довірені особи постійно опікувалися настільки вдалою інвестицією в інформаційний простір України.

Інша річ, що подібні інвестиції плавно перетворюються на інвазії, а ті непомітно нібито набувають злякисного характеру.

Взагалі, цікаво спостерігати, як здібний блазень, задіявши властиву йому неширу безпосередність, хизується перед журналістами близькими знайомствами з усіма (!) Президентми України. Хтось же вів його хисткою стежечкою між настільки різними діями — вгадайте з трьох разів... Про інтелектуальний рівень подачі деяких подробиць сказано давно — іноді краще жувати, аніж говорити. Але неочайний наголос на взаєминах з Віктором Януковичем змушує ще раз замислитися.

На той час план "Зек" сягнув апогею — Хам (поганяло Януковича на зоні) всюди розставив донецьких упереміж із відвертими агентами ФСБ та їхніми колаборантами, форсовано знищував армію, перетворив СБУ на філію московської спецслужби, пропонував Зеленському — нагадаю, генпродюсеру холдингу "Інтер" — стомільйонне доларове фінансування на розвиток телеканалу в потрібному напрямі... Але справжні господарі, схоже, в якийсь момент втратили сенс відомого вислову знаменитого творця корпорації "Майкрософт". Білл Гейтс зауважив, що переважна більшість людей надміру заклопотана негараздами найближчих одногодвох років, і лише одиниці здатні осмислити перспективи майбутнього принаймні на десятиліття вперед.

Саме дві електоральні п'ятирічки (набагато більше двох попередніх строків) знадобилися давньому посібнику КДБ Віктору Януковичу, щоб, почавши з оточення Леоніда Кучми (де вже тоді крутився, поряд із Веркою Смердючкою, Володимир Зеленський), попри цілковиту, здавалося би, перемогу помаранчевого Майдану — пробитися до власної інавгурації, в якій лише найпроникливіші вже відчували рокованість крові Небесної Сотні. І міне приблизно десять років, як герой запущеного тоді, з певним добре продуманим попередженням, альтернативного проекту "Зе", десь у червні 2019-го зможе — за певного збігу обставин — присягнути на Пересопницькому Євангелії... Як же воно декому пальці не пообпікало!

Сказати залишилося небагато. Особливо, коли тисячі (не виключено, що й десятки тисяч) агентів Кремля неухильно, багато років працювали й працюють над створенням у всіх без винятку павутинних мережах необхідного, а може, вже й достатнього, емоційно-психологічного середовища. Живильного для всіх процесів, спрямованих на те, щоб гостро необхідний імперії суперприз таки занесли в студію "95 кварталу" — звісно, транзитом. З нейролінгвістичними технологіями, в яких, з'ясується, навіть штатівські "кіберики" не дуже розбираються, сперечатися важко. Хіба що додатковий штрих... З недавнього часу лікарі почали бити на сполох з приводу нового різновиду деменції. Ні, не старечої недоумкуватості, а дуже молодой, котра вже отримала назву "електронна". Виявляється, якщо молодик чи юнка забагато часу проводять у віртуальному світі отієї самої Всесвітньої павутини, то настають... незворотні зміни в діяльності головного мозку. Їхні прояви доволі вигадливі. Один із прикладів — коли вигадана і вміло нав'язана відеопоганка на кшталт "президента Голобородька" геть застує реалії страшної загрози від справжніх господарів виконавця привабливої ролі.

Про країну, безпеку і громадянську позицію

— *Якою бачите найближчу мету, над якою мають працювати наші політики та державні діячі у цей нелегкий для країни час?*

Андрій Новак: І партія “Патріот”, і я як член партії, чітко бачимо свою мету — творення нової, Майданної України громадян і громад — і знаємо, як цього досягти. Ми прибічники правової держави зі справжнім верховенством права. Категорично проти владного дуалізму, що склався зараз у нас. Бачимо шляхи виходу з багатьох глухих кутів, які виникли в різних сферах життєдіяльності держави та суспільства.

Водночас ми розуміємо: для того, щоб реально впливати на ситуацію і модерувати зміни в країні, одного президента, навіть найкращого та найталановитішого, замало. Потрібна потужна команда професіоналів-державників та національна парламентська сила, яка б узяла на себе відповідальність за реальні реформи, рішучу модернізацію і провела їх оптимально та ефективно. Наша партія готова до цього.

Микола Голомша: Протягом останніх п’яти років партія “Патріот” не сиділа склавши руки. Весь цей час ми наполегливо працювали над формуванням візії майбутньої України. Наша позиція щодо розробки концептуальних інтелектуальних конструктивів з найрізноманітніших питань і проблем сьогодні — від державного будівництва до культурних проєктів, від оборонно-безпекових ініціатив до економічних і соціальних пропозицій — неодноразово виносилися на публічне обговорення, ставали предметом наукових дискусій і практичних конференцій. Наші партійці потужно працювали у громадах, доносячи своє бачення ситуації в країні і пропонуючи шляхи для удосконалення і розвитку економічної, соціальної і, звісно, політичної моделі, що склалася на цей момент в державі. Проводячи заходи в середовищах життя територіальних громад, ми завжди дослухалися до думки громадян, пересічних українців, обговорювали з ними найбільш актуальні проблеми. А це допомагало нам відчувати ритм і енергетику сучасного життя суспільства.

— *То що ви — як партія — реально пропонуєте?*

М. Г.: Найперше, якщо ми говоримо про найближчі глобальні події в країні — вибори 31 березня — необхідно сформувати законодавчо та практично повномасштабний інститут Президента України. Цей процес — як правова дія — матиме надзвичайно потужні позитивні наслідки для державотворення. Отже, перспективи країни саме в сучасних динаміках глобалізованого світу.

Ситуація владної та інституційної невідповідності сьогодні призводить до серйозних втрат, провалів у формуванні стійкої моделі державного устрою. А звідси виникає і атмосфера майже тотальної недовіри суспільства до різних гілок влади, розчарування їхніми діями. В такій ситуації дуже легко (і ми це бачимо) сусіду-агресору впливати на свідомість наших співгромадян, що створює додаткове внутрішнє напруження.

Ми виступаємо за кардинальні зміни управлінського стилю в державі по всій вертикалі і горизонталі, тобто органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Нова стилістика, побудована на цифрових технологіях, тільки здається недосяжною нині. Ми детально вивчали цю ситуацію і бачимо велику перспективу таких змін.

Що це дасть? Це повністю переформатує державу і суспільство, оскільки змінить сам характер їхньої взаємодії, встановить необхідний рівень довіри та виведе всіх нас на партнерську співпрацю.

А. Н.: Одним з перших, невідкладних питань, які потрібно вирішити задля зміцнення державності в країні — ухвалити закон щодо кримінальної відповідальності представників усіх гілок влади за прямі порушення Конституції України. Ми на гіршому досвіді бачили, до чого призводить ця законодавча прогалина. Маємо намір добитися кодифікації законодавства у всіх сферах.

Ми виступаємо за діалог держави з суспільством, передусім громадами. Проводити навіть найкращу за задумом реформу, заганняючи середовища життя у вузькі часові межі, з нашої позиції, є непродума-

Ось уже шостий рік країна перебуває на межі між миром і широкомасштабною війною: українське суспільство і держава прагнуть визволитися з лабет колишнього колонізатора, а путінська неоімперія наполегливо створює всі умови для переходу від нинішньої незвичайної за проявами і векторами наступу гібридно-месіанської агресії до повноцінних воєнних дій. До цього додається ситуативно-публічний тренд тотального негативізму соціально-економічної дійсності в суспільних дискурсах та платіжних документах. І виявляється, що всі ми сидимо на порохівій бочці, вибух якої може миттєво позбавити українців свободи, гідності та державної перспективи.

Першим іспитом на громадянську зрілість українського суспільства, відданість ідеалам демократії Майдану гідності, бажанням бачити і творити Україну мирної перспективи стануть вибори Президента України 31 березня.

Про ситуацію, яка складається, бачення майбутнього, конкретні кроки щодо унеможливлення багатьох проблем і зміцнення державності ми розмовляємо з лідером політичної партії “Патріот” Миколою ГОЛОМШЕЮ та Головою Комітету економістів України, політологом Андрієм НОВАКОМ.

Микола Голомша

Андрій Новак

ним кроком, бажанням довести західним партнерам свою незамінність. А чим відлуниться така поспішність? Чи не доведеться згодом виправляти в такому ж авральному стані допущені помилки?

Тому ми наполягаємо, щоб у ході реформи були збережені всі, навіть найменші, села і хутори як історично-ментальні коди нації. Більше того, територіальні громади мають бути суб’єктами юридичного права, які діють на підставі власного статуту. І це має відбуватися не тільки з позиції ОТГ, а насамперед з позиції кожного населеного пункту, що йде на добровільне об’єднання. Сама ж реформа має проводитися з урахуванням інтересів найменшої громади, а не високих посадових осіб із печерських пагорбів.

— *Одним із ключових питань нашого сьогодення і майбуття є захист держави від ворога — путінського режиму РФ. Тобто, постає проблема національної безпеки...*

А. Н.: Одним із перших кроків у справі надійного захисту держави має стати реформування безпеково-оборонного сектору, так званого силового блоку. Особливо це стосується РНБО, її необхідно вивести з тіні комфорту Адміністрації Президента на “спекотний” бік щоденно-активної і масштабної діяльності з протидії агресору.

Кардинального переформатування потребує Міністерство оборони України. Потребує виведення на нову орбіту повноцінної роботи оборонно-промислового комплекс, який навіть в умовах триваючої агресії не повністю завантажений державним замовленням. Відсутня цільова програма його перспективного розвитку. Такий стан справ неприпустимий.

М. Г.: Наша позиція однозначна: безпековий сектор має стати мультифункціональним, з єдиним центром функціонально-геостратегічної координації щодо законодавчо-правового, регламентно-процедурного, науково-технологічного та інноваційно-кадрового забезпечення.

І тут особливо зростає функціональна роль інституту Президента, бо постає надзвичайна важливість постійної координації мультифункціонального безпекового сектору країни для відбиття агресії ворога у різнопланових напрямках — від суто фізичного до комунікаційно-контентного, історично-ментального тощо.

— *Не секрет, що армія досі страждає на рецидив корупції. Як із цим боротися, як*

цей негатив побороти, адже ми заявили про свій євроатлантичний вибір?

А. Н.: Країна потребує нової сучасної моделі національної безпеки, яка була б у разі дієвішою і ефективнішою за нинішню. Ефективність у цьому випадку є синонімом слова “боротьба” — мається на увазі з корупцією. Новий президент України повинен з перших днів приступити до ліквідації корпоративної нетерпимості та номенклатурного лобізму тієї чи тієї ланки безпекового сектору, які традиційно контролювали доступ до попередніх президентів.

До речі, ООС — це не операція сектору оборони, а саме операція об’єднаних сил сектору безпеки та оборони, в якому центральною ланкою є ЗСУ.

З другого боку, вважаю, що сам термін “оборона” є застарілим і таким, що не відповідає сучасним безпеково-оборонним викликам геополітичного та геостратегічного масштабів протистояння України і світу сучасним глобальним агресіям глобального гібридного тероризму з боку путінського режиму РФ.

Рецидив корупції в секторі оборони пропонуємо розглядати через призму міжнародного досвіду боротьби з цим явищем (адже це негатив світового масштабу). Водночас його варто сприймати в армії (всіх структурах силового блоку) як елемент загальнодержавного явища, що має системні причини та витоки.

Щодо корупції як перешкоди на шляху до євроатлантичної інтеграції України, то, як на мене, це не тільки проблема української армії. Вона не може вирішуватися лише у вузьковідомчому сегменті. Це проблема кардинальної зміни стилістики державного (органів виконавчої влади) управління, повноцінного функціонування інституту президента, довершеного демократичного, зокрема, парламентського контролю за сектором безпеки і оборони тощо.

Тут постає, повторюю, питання усунення дуалізму влади, функціонування РНБО як органу дієвої координації сектору безпеки і оборони, визначення в цій координаційній системі місця і ролі всіх складових, які наразі діють відокремлено і врзнібіч. Особливо багато питань виникає до таких структур, як СБУ, МЗС, Укроборонпром, ГПУ (військова прокуратура) тощо.

Наша політична сила вважає також, що потрібно виносити на публічний рівень

обговорення питання забезпечення національної безпеки законодавчою гілкою влади. Нинішня діяльність у цій сфері, як на мене, вкрай незадовільна. Зараз постає в новому світлі тема територіальної оборони, адже з утворенням ОТГ маємо з інших позицій підходити до визначення цієї проблематики. Ми не можемо допустити ситуації 2014 року, коли добробатівський і волонтерський рухи існували поза законом.

М. Г.: Насамперед зауважу, що корупція в українському суспільному дискурсі має ширше поняття, аніж у країнах зі сталою демократично-ліберальною парадигмою цивілізаційного поступу. В Україні в умовах гібридно-месіанських агресій та практик глобального гібридного тероризму (після колоніалізму СРСР) корупція — це аванс і навіть комплімент існуючому середовищу державно-суспільних відносин.

Що я маю на увазі? Наші уявлення і дії по боротьбі з корупцією базуються на сприйнятті західних стандартів про це явище. Але ж воно не є стабільним і однорідним у всьому світі. Воно має національно-державну специфіку, більше того, може трансформуватися в часі й прилаштовуватися до різних управлінських систем.

Тому я би ставив питання про необхідність усвідомлення явища української корупції з позиції її місця, ваги і впливу в державі і суспільстві.

З моєї позиції, корупція займає не так уже й багато місця — близько чверті всіх негативних та злочинних проявів. Сьогодні набагато серйознішою є проблема правового, фізичного, публічного свавілля.

Нині в Україні є наявні реальні лакуни абсолютного свавілля тотального цинізму, який не обмежується правом чи етикою взаємин. А комунікаційно-контентна безпека країни, хоч як прикро, перебуває в мінусових позначках від абсолютного нуля.

Як з цим боротися? Бачу такі шляхи: Створення судово-правового сервісу постійної дії як альтернативи традиційному суддівству, що залежить від лобістсько-персональних впливів і повністю себе дискредитував.

Введення національної нульової декларації про статки та доходи всіх громадян України та 3% бар’єр легалізації цих доходів, щоб потім можна було фіксувати проблемні ніші та напрями як мотивацію до справжнього українського громадянства.

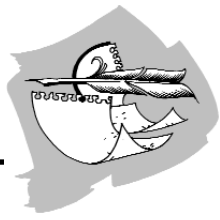
Запрошення на конкурсній основі ветеранів структур, що входять до сектору безпеки і оборони, до аудиторських інспекцій у секторі безпеки та оборони. Налагодження цієї повністю автономної діяльності з допомогою фахівців з країн НАТО.

Тому необхідно провести такі заходи: — Аудит походження статків усього управлінського та командного складу сектору безпеки і оборони. Аудит включає перевірку не лише відповідних посадових осіб, а всієї родини. Виявлення доходів чи майна, набуття або володіння якими не підтверджується юридично, визначається на законодавчому рівні як підстава для звільнення з посади з подальшим розслідуванням відповідно до вимог Кримінального кодексу України.

— Створити тимчасовий (не більше року) правничий сервіс безпекового сектору з виявлення та притягнення посадових осіб до відповідальності за мародерство, підкуп, контрабанду, вимагання, зловживання, халатність, саботаж, агентурні дії тощо. Формування атмосфери нетерпимості до цих ганебних явищ, для чого ухвалюється відповідна нормативно-правова база.

— Створити інфраструктуру цифрової фіксації (в режимі блокчейну) всіх операцій регламентно-процедурного характеру щодо забезпечення безпеково-оборонної сфери. Цей процес супроводжується системним арбітражем аудиторів, що наймаються з фахівців світового безпекового сектору, бажано з кадрового потенціалу світового українства. Оголосити набір наших експатів (українців за походженням) для очищення від корупційної зарази безпекового сегменту країни.

Спілкувався
Олексій ЯКИМЕНКО

Мирослав
ЛЕВИЦЬКИЙ

Листи до приятеля (або про що не можна мовчати)

Пропонуємо вашій увазі фрагменти публіцистично-документальної книжки, працю над якою завершує наш автор — публіцист Мирослав Левицький. Це аналіз ментальності нинішнього українського політичного класу та розповідь про його оцінку українських спільнот поза Україною. Ідея праці народилася від, на перший погляд, банального запитання приятеля зі США, журналіста Ігоря Гулявого: “Хто буде наступним президентом України?”

Друже Ігоре, як Ти, сподіваюся, уже помітив, то питання стосовно майбутнього Президента України, про що Ти в кількох листах запитуєш, нині належить до складних. У світі з великим здивуванням кажуть: коли б нація була тверезою та відповідальною, то нині Петру Порошенкові не було б альтернативи, і вже нині могли б сказати, хто буде наступним Президентом України. І хоч Україна вже не Росія, проте Кремль і через агентуру — так званих “нашіптувачів” та різних “про-років”, і за допомогою телевізора й інтернету зробив все можливе, аби велика частина українців відкинула свого Президента, який є непохитним державником.

(...)

Мій перший редактор — добре Тобі відомий пан **Мирослав Вербовий**, котрий у Варшаві зробив з мене — львівського технаря — людину, яка пристрасно закохана у слово, що під його вправною рукою стало сенсом мого життя, пише у листах про переживання за Україну на надзвичайно складному етапі її буття: “З відстані аналізую події в Україні. Дуже часто розмовляю про них з іншими. Ми тут, у Варшаві, вважаємо, що попри людські похибки (а хто ж з нас, смертних, їх не має?!), Петро Порошенко єдиний нині український політик (а не політик України!), який може відстоювати українські інтереси, тримати на вузdechці Ахметових, Коломойських, Ярославських, зручно розігрувати у Харкові позицію Генадія Кернеса, тримати у шаху одеського жулика Генадія Труханова, підсцьобувати галицьких цванцигерів”.

В одному з листів мій перший редактор розповів маловідому в Україні деталь про нинішнього Президента України: “У Польщі Петра Порошенка спочатку намагалися легковажити, сприймати як Леоніда Кравчука чи Леоніда Кучму, але швидко зорієнтувалися, що це людина на кілька політичних рівнів переростає бельведерсько-новогродзький¹ бомонд, політик найвищого формату. Він бо зумів вивести українську закордонну політику, в тому особливо українсько-польський контекст, на такий рівень, який бентежить Варшаву та обезкрилює її провокативні замашки. Це, за моєю оцінкою, друга людина українського державного політикуму, яка зуміла, як і колишній посол України у Варшаві Геннадій Удовенко, поставити варшавських зарозумілих політиканів на свої місця. Його, президента Петра Порошенка, приїзд до Саґриня — цьому найкращий приклад. Це був прояв не лише відваги, а й доказ того, що нинішня Україна не є похилим деревом, на яке кожному посіпаці можна було б скакати і обгризати. І так повинні поводитися ті з українських політиків, котрі навідуються до Варшави, от хоча би як останнім часом Оксана Сироїд, Іванна Климпуш-Цинцадзе, Микола Княжицький...”

Президент Петро Порошенко свій дипломатичний клас показав і у контексті т. зв. Тримор’я, на яке в обхід Києва замахнулися Варшава і Будапешт. Це також була спроба створення антиукраїнського фронту. Причому, не так Дуда, як Качинський з Орбаном пробували грати антиукраїнською картою.

Аналізуючи з відстані події в Україні, з прикрістю констатую, що в Україні багато хто цього не розуміє. І таких людей відношу до групи політичних невігласів. Проте, крім них є ті, котрі усе це прекрасно розуміють, однак усе, що робить цей унікаль-

ний політик світового масштабу, називають зрадою українських інтересів. А це найвищої проби цинізм.

Політику президента Петра Порошенка слід оцінювати крізь призму аналізу докнаного ним, а не через викривлені чи косоокі злісно-завидуючі фантазії. А українським виборцям треба не дати звестися лжепатріотами в оману і зробити все для перемоги чинного глави держави у безневих виборах. У цьому величезну роль мала б відіграти українська преса. Не заробітчани, які “пасуться” на усіх виборчих кампаніях, а, вірні, переважна більшість української журналістики, для котрої держава і правда — найвищі цінності”.

В іншому з листів мій перший редактор, ділячись варшавськими враженнями про Україну, написав: “Стосовно президента Петра Порошенка коротко можу сказати одне: Україна досі не мала і довго не матиме політика такого формату як саме він. А вже напевно такого капітального оратора, якого виступи і за змістом, і за логічно побудованою структурою викладу теми не можуть не вражати! Так собі інколи думаю — коли б його напарником на посту прем’єра й досі був Арсеній Яценюк, то цим дуєтом політиків Україна могла б не лише гордитися перед зовнішнім світом, а й вчитися розуміння того, чим є державність. Яка ж велика спорідненість їхнього амплуа — і ерудиція, і широчінь політичних обривів, і ораторство, і, врешті, знання мов. Вірю у перемогу Порошенка, хоч гіркістю обливлюся від жахіття українських ЗМІ. Отут би навести порядок і лад!”

А щодо Юлії Тимошенко, то, на мою гадку, це вже зіграна карта, хоч крові може напсувати чимало. Дивує і “президентський” Львів. Чи ж би хлопці надалі не вросли з коротких штанив?”

Мирославе, друже, не угавай, а надалі промивай зайложені московщиною голови”.

****

“Друже Ігоре, прикро читати, що за кордоном усі розмови українських політиків про “нову мораль” викликають, м’яко кажучи, велике здивування. А особливо тоді, коли про це говорить Юлія Тимошенко. Гойність, з якою вона “розкидалася” великими сумами під час її грудневої минулорічної поїздки до Америки ставить під сумнів усі заяви про нову мораль, про боротьбу з корупцією. Її гойність не відчинила дверей, у які вона прагнула в США увійти, а дала протилежний наслідок. Українська спільнота у цій країні, де нині проживає Павло Лазаренко, згадала, що українська корупція мала не лише тата-Павла, а й маму-Юлю. Оскільки звички до розкоші і гойність не дуже то вдалося приховати від сторонніх очей, тому там, у вас, ставиться питання про моральність цієї персони з українського політичного олімпу.

Воно ставиться також і в Україні. І не лише у контексті “гойності” у час поїздки Ю. Тимошенко до США. Українців куди більше шокував інший “американський” нюанс політики цієї персони. Презентуючи у Кривому Розі 23 жовтня 2018 року свій “Новий курс України”, Юлія Тимошенко не упустила нагоди, аби вкотре ушпунити в. о. міністра охорони здоров’я Уляну Супрун. Вона, як краще від мене

знаєш, нащадок у першому поколінні емігрантів з України. Здобувши у США освіту, досвід і визнання, вона з чоловіком принесли своє вміння і серце в Україну. Проте в житті так часто буває (знаю про це і з власного досвіду), що за добро і посвяту отримуєш невдячність. Стосовно У. Супрун це підкреслено демонструє Ю. Тимошенко та її “Батьківщина”.

(...)

Яскравим свідченням цього є криворізькі “претензії” до Уляни Супрун, які вважаю за потрібне прокоментувати. Юлія Тимошенко сказала перед запорізькою аудиторією: “...у нас міністр охорони здоров’я спушений з НЛО суди, на своє крісло. Людина, яка, по суті, не має ні досвіду, нічого, і до того ж погано говорить українською мовою, і зовсім не говорить по-російськи. Ну да, говорить своєю рідною мовою... Це означає, що нам просто спустили цю (медичну) реформу для того, щоб наші (люди) не змогли лікуватися. І щоб це лікування призводило до того, що українців з кожним разом ставало все менше”.

Твердження про “спушеного з НЛО” міністра аж ніяк не смішне. Це свідчення невисокого польоту думки і примітивної злосливості. Людина з такими “даруваннями” запросто може встругнути якусь дурницю і ще й хихотати при цьому, як це трапилося 2009 року під час підписання скандальних газових угод з Путіним. На саму згадку, що щось подібне знов може повторитися, стає страшно...

Твердження “людина, яка, по суті, не має ні досвіду, нічого” є черговою брехнею Юлії Тимошенко. Чи це її власна видумка, чи запозичення від крикунів з опозиційного блоку — не так уже й важливо. Навіть якщо й запозичення, то це не знімає з Ю. Тимошенко моральної відповідальності за брехню. І не так-то вже й складно було її виявити. У вільному доступі є архів української газети “Свобода”, який виходить у США. А там чорним по білому написано (тут узагальнюю згадки в газеті про Уляну Супрун): “Наша славна доктор-радіолог, якою пишається українська Америка”. І це, виявляється, має бути “по суті, ні досвіду, [ні] нічого”... З такою логікою можна дуже далеко зайти...

Тут зупинюся на ще одному моменті “ні досвіду, [ні] нічого” Ю. Тимошенко. Можливо, пам’ятаєш, бо тоді працював у Києві, який на початку і в середині 1990-х років був в Україні крик, що політики-політ’язні, які фактично розбудили у нації прагнення незалежності, не мають “ні досвіду, [ні] нічого”. Їм на заміну прийшли люди на кшталт Юлії Тимошенко “і з досвідом, і з чимось”... І де нині є Україна у соціально-економічному плані з Юлінін, як кажуть у народі, досвідом? А де нині є Чехія, якою у відповідальні роки трансформації керував драматург “без досвіду” Вацлав Гавел?

(...)

Зміна моралі є нині однією з ключових тез Ю. Тимошенко. Яка це буде мораль, побачимо, коли зіставимо один нюанс маленького криворізького “послання” Ю. Тимошенко до У. Супрун. Парламентарка закидає урядовцеві, що та “до того ж погано

говорить українською мовою, і зовсім не говорить по-російськи”. Потім вносить маленьке “уточнення”: “Ну да, говорить своєю рідною мовою...”

Що це за “рідна мова”? Бунді-дунді? Виявляється, ні! У газеті “Свобода” при згадках про “славну докторку української Америки” було сказано, що вона змалечку виховувалася у рідному дусі, в українському мовному оточенні. Нині живемо у час, коли дедалі поширенішими є переконання, що ЗМІ не можна вірити. На щастя, у моєму архіві зберігається лист від Тебе, у якому Ти сповіщав мені, що колись був учителем української мови панни Юрків, себто нинішньої пані Супрун. І згадував Ти її як дуже старанну ученицю.

(...)

Волею Божою людина має таку особливість, що в пориві емоцій часто виливає назовні те, що є її внутрішньою, прихованою суттю. Докором Уляні Супрун, що вона, мовляв, “погано говорить українською мовою”, Юлія Тимошенко в очах думаючих людей не осмілює міністра, а себе — показує свою аморальність та брехливість. Її солодкі слова-заклики “любити нашу безцінну мову, яка нас усіх єднає” — лише одна з політичних технологій, розрахована на найвних українців. На криворізькому прикладі бачимо, що українська не єднає, а роз’єднує Тимошенко й Супрун. Тим паче, що несподівано за першим слідував і другий “мовний докір”, мовляв, міністр “зовсім не говорить по-російськи”...

Поминаючи той факт, що така постановка питання суперечить не тільки зоровому глузду, вона ще й виходить за межі правового поля. Жодним законом чиновник державного рівня в Україні не зобов’язаний розмовляти російською. А подруге, звідки Ю. Тимошенко знати, якими іноземними мовами володіє У. Супрун? Дуже сумніваюся, що ці пані коли-небудь були у глибоко приятельських стосунках, що зв’язалися одна одній у дуже приватних, майже інтимних справах...

А те, що Уляна Супрун у публічному спілкуванні користується лише державною мовою — приклад для наслідування, а не привід для докору. І з іншого боку — це свідчення примітивного популізму Ю. Тимошенко.

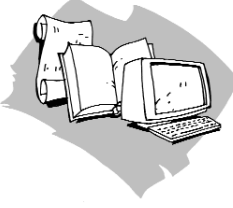
А ось, наступні слова з її “послання” до міністра далеко виходять за межі популізму: “Нам просто спустили цю (медичну) реформу для того, щоб наші (люди) не змогли лікуватися. І щоб це лікування призводило до того, що українців з кожним разом ставало все менше”... Це вже явний цинізм. Відколи пам’ятаю Юлію Тимошенко у верхніх ешелонах виконавчої влади, то так довго вона кричить про медичну реформу. А нині, коли щось реально робиться у цій сфері, то на пару з Сергієм Власенком кричить вона, що це “реформа на вимирання українців”.

Український народ має дуже цікаву приказку-докір: “Забула корова, як телят-ком була”. Пригадує листопад 2009 року. Україну охопила епідемія грипу. Юлію Тимошенко, як тодішнього прем’єра, звинувачували, що уряд під її керівництвом веде курс на вимирання українців. Як нині пам’ятаю її емоційні виправдання...

¹ Поширена у першій половині ХХ сторіччя у тих областях України, які до 1918 року перебували у складі Австрійської імперії, іронічна назва молодого, зарозумілого людини. Походить від слова “двадцять”. Дослівно означає людину віком від 20 до 30 років та розмінну монету номіналом 20 крейцерів.

² Назва ця — поєднання слова Бельведер — палацу, де розміщений офіс Президента Польщі, та назви вулиці Новогродзька, де перебуває штаб-квартира правлячої нині у Польщі партії Право і Справедливість.

Білінгвізм Донеччини: виникнення, реалії і перспективи

Ольга ШЕВЧУК-КЛЮЖЕВА,
кандидат філологічних наук

Етнічна структура

Етнічна структура Донеччини формувалася протягом століть і є результатом дії низки об'єктивних та суб'єктивних чинників у сферах політики (входження у різні часи до складу різних державних утворень, різний адміністративно-територіальний устрій), економіки (зумовленість масової колонізації регіону з другої половини XVIII ст. та міграцій пізніших, зокрема радянських, часів), культури (перетин етнокультурних традицій різних народів), а також внутрішнього розвитку та взаємодії окремих етнічних компонентів, що були об'єднані спільним територіальним, а згодом політичним та культурним полем. Уже понад 100 років економічне та соціокультурне “обличчя” регіону визначає його індустріальна спрямованість. Отже, південно-східна Україна і Донбас є історично українським регіоном, адже це частина території Запорізької Січі, зокрема Кальміуської паланки. Аграрну колонізацію території між Дніпром і Дінцем — “Дикого поля” — розпочали на межі XV і XVI ст. українські й російські селяни. Слідом за стихійним народним потоком ішла військово-урядова колонізація. Історик Д. Багалій писав: “Хоча це було в диких, незаселених степах, що не були нічиєю власністю, але все-таки на цю землю московський уряд дивився як на свою і хотів її закріпити за собою через заселення переселенцями, хоча ті землі в дійсності належали прадідам українців” [Багалій 1993: 63]. Уже до середини XIX ст. на Донбасі внаслідок особливостей освоєння території, колонізаторської політики царської Росії і створення сприятливих умов для іноземних поселенців сформувалася строката етноструктура. Тут жили українці, росіяни, німці, греки, євреї, татари та представники інших етносів. Однак абсолютну більшість становили українські селяни — вони склали (за десятою ревізією 1858 р., що проводила Російська імперія) 75%. Великою етнічною групою були росіяни — 13,5%.

Донецький регіон стає прикордонною етноконтактною зоною двох східнослов'янських народів: українців і росіян. Відбуваються складні міжетнічні процеси, що вплинули на формування особливостей соціально-культурного життя різних груп населення в пізніші періоди. Однак до середини XIX ст. Донбас ще лишався малозаселеним регіоном. Інтенсивний етап освоєння краю розпочався після реформи 1861 р. Територія Російської імперії поділялася на регіони, інтернаціональні за своїм складом. У цей час розпочинається інтенсивна розробка природних багатств Донеччини, формування вугільно-промислового комплексу, аграрна колонізація вільних земель. Виробничо-економічні та соціальні чинники викликали величезні хвилі переселення робочої

Одним із найактуальніших питань сучасної України є проблема українсько-російського білінгвізму. Він характеризує мовну ситуацію в Україні загалом і на сході нашої держави зокрема. Варто відзначити, що сьогодні проблема двомовності в Україні вивчена недостатньо, оскільки дуже часто коментування явища білінгвізму переходить у суто політичну площину, стаючи об'єктом різноманітних спекуляцій. Це не знімає питання, а лише загострює його. Отже, саме зараз у сучасній соціолінгвістиці постала потреба в появі незаангажованих власне лінгвістичних робіт, присвячених вивченню наслідків українсько-російської двомовності. Такі дослідження зможуть дати відповідь на багато мовознавчих питань, і, головне, виявити руйнівний для структури і української, і російської мов вплив “законсервованого” стану контактного білінгвізму між спорідненими мовами, що побутують на одній території. Дослідження сфокусоване саме на Донеччині, оскільки проблема двомовності вкорінена тут досить глибоко, зважаючи на історичні особливості заселення краю.

сили на Донбас. Чисельність населення в цей період зростала у п'ятеро швидше, ніж в інших регіонах імперії. Статистика засвідчує, що саме в післяреформений час, у період, коли формується вугільно-промисловий комплекс та інтенсивно розвивається сільське господарство, відбувається величезне переселення з різних губерній, і саме в цей час закладається основа сучасної етнічної структури населення Донбасу. Відтак на шахтах і заводах Донбасу працювала переважно прийшла робоча сила. Це були розорені після реформи 1861 р. селяни з центральних регіонів Росії. За 48 років, з 1858 р. до 1906 р., чисельність населення Донбасу збільшилася на 54,4% і нараховувала 836094 осіб. Приріст населення мігрантами складав 48,6%, тому етнічний склад вплинув на динаміку етноструктури регіону в післяреформений період [Матеріали 1903].

Аналіз вихідців регіону показує, що російські губернії були батьківщиною 46,7% усіх переселенців на Донбас, з українських губерній переселилося 37,9% мігрантів, з Білорусії — 0,8%, з Кавказу — 1,8%, представників інших місцевостей нараховувалося близько 8,4%. Традиційними районами переселення були Харківська, Курська, Орловська, Таврійська, Полтавська, Чернігівська губернії та область Війська Донського. Близько 40% мігрантів наприкінці XIX ст. оселялося в містах, що й відбулося на етноструктурі [Первая Всеобщая перепись 1904]. Усього за переписом 1897 р. на Донбасі нараховувалося 30 етнічних груп, що було на 22 національності більше порівняно з десятою ревізією 1858 р. Більшість у регіоні склали українці, при всій поліетнічності краю, — 62,5%, однак їхній відсоток у загальній чисельності населення знизився на 12,5%; переважно це було характерно для промислових районів. Росіян нараховувалося 24,2%, що було на 10,7% більше, ніж у середині XIX ст. Великі етнічні групи, особливо в Маріупольському повіті, становили греки, німці, євреї, татари [Первая Всеобщая перепись 1904].

Сьогодні на Донеччині мешкають представники понад 130 національностей. Загальна кількість населення Донецької області нараховує 4825563 осіб (у 1989 р. в області мешкало 5311781). Українці становлять найчисельнішу етнічну групу регіону. У період між двома переписами — останнім радянським 1989 р. та першим Всеукраїнським 2001 р. — відбулося зростання питомої ваги етнічних українців у масштабах усієї держави. Цей показник склав 5,1% — від 72,73% до 77,8%. Збереження абсолютної кількості українців на тлі загальної депопуляції дослідники пояснюють зміною етнічної ідентифікації певної кількості росіян, тобто відбулася своєрідна переорієнтація населення, що ха-

рактерно не лише для Донецької області, а й для всієї України. Перепис 1989 р. засвідчив наявність 2693432 українців у Донецькій області, що складало 50,7% населення області. У 2001 р. кількість українців зросла до 2744149, що становить 56,9%. Тобто, збільшення українців у Донецькій області було вагомішим, ніж у масштабах усієї держави. Питома вага українців серед мешканців Донецької області зросла на 6,2%. Це при загальному зниженні населення за ці роки на 486000 осіб, або на 9,2%. Враховуючи відсутність таких міграційних потоків, які б значною мірою вплинули на етнічний склад області, збільшення кількості українців можна пояснити декількома, тісно між собою пов'язаними, чинниками.

По-перше, це зростання етносвідомості громадян України, що зумовило вибір української ідентичності особами з різними національними коренями. По-друге, за час, що минув між двома переписами, виросло покоління молодих донеччан, яке формувалося в умовах нової ідеології та історичних реалій. Можливість самостійного вибору етнічної належності на користь української з-поміж молоді вплинула на зростання кількості носіїв української ідентичності в Донецькій області. Таким чином, специфіка заселення й розселення людей на Донеччині має тривалу історію. Процес денационалізації мігрантів із різних куточків України, Росії й не тільки, які свого часу прибували на Донбас, а також інтенсивні процеси цілеспрямованої русифікації призвели до того, що для населення Донеччини на тривалий час були знівельовані такі поняття, як “мова” й “нація”. Минуле регіону певною мірою заважає нормальному сьогоденню, оскільки попри те, що кількість етнічних українців перевищує показник найбільшої етнічної меншини — росіян, ускладненням все-таки є повноцінне функціонування державної мови — української на переважній більшості території Донецької області, бо за довгі роки витворилося російськомовне міське середовище.

Формування мовного середовища

Донеччина є дуже специфічним регіоном України, функціонування української мови на Донбасі також має свої особливості. Звичайно, історія побутування української мови в Донецькій області безпосередньо пов'язана з мовною ситуацією всієї України, тому розглядати процес поступового виникнення такої своєрідної мовної ситуації регіону варто в загальнонаціональному контексті. До головних ознак мовного простору сучасної України, як відомо, належить українсько-російський білінгвізм, поширений, залежно від обставин, різною мірою та в різних формах. Тривалий асиміляційний процес безпосередньо вплинув на мовно-культурну ситуацію Донеччини. Радянська влада тривалий час наполегливо й послідовно витісняла національну мову з українського комунікативного простору, формуючи тим самим урбаністичну культуру, наслідки якої неможливо подолати й сьогодні.

Так російська мова набула поширення на значній території країни, передусім у промислових центрах сходу та півдня. Показовим у контексті зазначеного вище є простеження історії формування мовного середовища Донеччини, оскільки внаслідок деформаційних процесів сучасна мовна ситуація регіону є викривленою, що виявляється в поширенні двох мов — української та російської, з перевагою російської мови в повсякденній комунікації. Різні регіони України зазнавали різного ступеня русифікації, і тому різнитися мають підходи й концепції у загальнонаціональній та регіональній мовній політиці для повноцінного відновлення всіх функцій української мови, що є нагальною потребою. Особливістю міської комунікації Донеччини є її часткова російськомовність. Російськомовне міське оточення постало як результат процесів асиміляції — природного й насильницького характеру, політики русифікації СРСР, що призводила до втрати

населенням етнодиференційних ознак. Історично процеси уніфікації були характерні насамперед для сфер, пов'язаних із різними видами господарської діяльності, виробництвом, з метою уникнення комунікативних невдач у професійному спілкуванні. Найактивнішою була взаємна асиміляція росіян і українців, що жили у змішаних селах, а також асимілювалися й інші нечисленні етноси, які потрапляли в інше етнічне середовище — білоруси, поляки, молдовани тощо. Наслідком таких процесів стала незворотна зміна в самосвідомості асимільованої частини населення, що найбільше виявилось в мові. Аби не вірізнитися з-поміж інших містян, українськомовні особи, потрапляючи до зросійщеного міста, прагнули опанувати російську мову в безпосередньому контакті з її носіями. Як наслідок — для певної частини населення це українсько-російське мовне змішування, для решти — повний перехід з української на місцевий варіант російської мови із досить помітними інтерференційними процесами в мовленні. Унаслідок цього відбулася практично тотальна русифікація обласного центру — м. Донецька, інших шахтарських міст із розвинутою промисловістю. Натомість сільські мешканці, як і раніше, говорять українською мовою. Звичайно, у селах Донеччини побутує своєрідна українська мова, оскільки вона наскрізь просякнута вузько локальними утвореннями — різновидами територіального діалекту — степовим говором південно-східного наріччя.

Також характерною для української мови Донеччини є значна деформація української мовної системи — відбувається українсько-російське змішування з витворенням гібридних (суржикових) форм мовлення. Таке суржикове мовлення в основі своїй українське, але в результаті тісного сусідства в одному комунікативному просторі двох абсолютно доступних у плані розуміння мов у свідомості мовців відбувається “збій”, і білінгви не виявляють спроможності постійно диференціювати ці мовні коди. На окрему увагу заслуговує й степовий говір, який впливає на українську мову мешканців Донеччини. Цей говір найпізніший за часом формування (XVII—XIX ст.) та є результатом переселення й дозаселення людей на території його поширення. Одним із компонентів, які утворювали основу степового говору, були південноросійські говірки, і, зважаючи на це, можна констатувати, що деякі риси степового говору доволі неоднозначні, бо вони, по суті, межують з інтерференційними проявами. Так, зокрема одна з фонетичних рис степового говору — пом'якшення м'якого [ч]: [курч'ja] курча, [ч'jужим j] чужий, що виникла під впливом російської мови, адже для української мови це не характерно, і відповідно може трактуватися, зважаючи, звичайно, й на інші особливості конкретних зразків мовлення, як прояв фонетичної інтерференції.

У степовому говорі живаються дієслівні форми типу: випрошувати, закручувати, така риса степового говору є також суперечливою, оскільки може розглядатися як інтерференційний вплив російської мови — у власнеукраїнських інфінітивних формах дієслів відбувається заміна формотворчого суфікса -ти російськомовним аналогом.

Закінчення на стор. 9

«Дістала неправда! Хочемо змін!»

Микола Тимошик на лекції з основ журналістики

Моя втрачена українська Атлантида

Певний час я була вдячна першій учительці. Вона сформулила мою свідомість, зокрема й національну, фразою: “Ви повинні любити свою Батьківщину так, щоб коли буде потрібно, могли б пожертвувати всім заради неї”.

Цю фразу згадала в лютому 2014-го, коли перед родиною постав нелегкий вибір: залишаємося в окупованому Росією Криму чи переїздимо на материкову Україну.

Батьки все життя прожили там і зробили свій вибір одразу. Моє бажання було іншим. Маючи тоді лише 12, я різко запротестувала. Подзвонила бабусі на Житомирщину — і після короткої розмови з нею вже знала, де буду.

21 лютого. Ніч. Батьки терміново викликають таксі. Їдемо на вокзал. Радість відчула наступного дня: з Інтернету довідалася, що всі залізничні шляхи з Криму в Україну були вже перекриті.

У день “великого” кримського референдуму, коли соціальні мережі кишіли новинами про проголошення півострова російським, я вирішила заглянути на сторінку ФБ моєї колишньої улюбленої вчительки. Тієї, яка вчила нас патріотизму. Переглянула відео, де вона закликала кримчан голосувати... за від’єднання від України. Те мене болісно зачепило. Надовго.

Моє життя — великий лабіринт із безліччю ходів. Але є лиш один правильний. І я його, здається, знайшла. Я до сліз в очах та дивного шему в серці люблю свою Батьківщину. Тому перше ключове слово, яке приходить мені в голову у відповідь на запитання: “чому обрала журналістику”, — *Україна*. Це моя доля. Вона голосно стукає в двері моєї душі. І я їх широко відчиняю.

Вероніка ТАРАСОВА

Три машини свіжої крові

Того дня весни 2015-го моя бабуся перенесла найнеобхідніші речі — паспорти, теплий одяг, ковдри — до підвалу. Та потягнула туди за собою й нас. Я, чотирнадцятилітня дівчинка із селища неподалік Донецька, яка досі вишивала хрестиком та наспівувала пісні Тіни Кароль, не розуміла, що відбувається.

Бій у сусідньому місті Рубіжне розділив моє життя на щасливе до і незрозуміле після. Снаряди летіли в наш бік. Близько десятка хат уже стояли без дахів. І без лю-

дей. Сиділи в підвалі доти, доки не припинилися гучні постріли. Далі почувся гуркіт танкової колони.

Ми повиходили. За танковою колоною їхали три вантажні машини. Наївна дівчинка обімліла, коли те побачила: там не сиділи солдати — вони лежали. Мертвими. Їх поскидали неподалік, як сміття. На наших очах. З трьох машин, переповнених нерухомими тілами. А кров текла з тих машин...

Так закінчилися молоді життя тих, кого отак скидали свої ж. Вони ще й не нажилися, не встигли відчутти смак першого кохання, не почули крик новонароджених своїх дітей.

Біль за тих убитих заповнив мою душу. Одна справа, коли ти бачиш це з екрана телевізора, а інша — ось так, за кілька метрів наяву...

Хотілося кричати. З найвищої української гори Говерли. Щоб світ почув.

А ввечері з телевізора почула те, що викликало і сльози, і гнів, і внутрішній протест. Київська ведуча новин монотонним байдужим голосом говорила про сьогоднішню подію під Рубіжним: бій тривав три години, наші хлопці витримали його; поранених — шестеро, убитих — троє.

Саме на тій брехливій і цинічній фразі “вбитих троє” в мене зникла віра у правдивість того телевізійного екрана, у правдивість наших політиків.

Зміни — ось слово, яке привело мене із закривавленого донецького краю вчитися нашої професії. І ствердити в журналістиці правду і совість.

Анастасія ШМЕЛЬОВА

Студенти-журналісти КНУКІМ після лекції професора Миколи Тимошика. На запрошення професора в гості до студентів завітав провідний кореспондент лондонської газети “FINANCIAL TIMES” Юрій Бендер із дружиною Керолін — викладачкою журналістики в університетах Ямайки й Лондона, та їхніми синами

Так пояснюють свій життєвий вибір студенти-першокурсники спеціальності “Журналістика” Київського національного університету культури і мистецтв.

Щоразу з хвилюванням заходжу в переповнену лекційну аудиторію. Несу в душі й на флешці для мультимедійного відтворення для своїх першокурсників чергову тему авторського курсу “Основ журналістики”.

Дуже мені подобаються юні слухачі — вихідці переважно з української глибинки. Сам поїхав колись із такої ж бездоріжньої глибинки — рідної Данини — вчитися на журналіста до Києва, розумію, як непросто нині таким хлопцям і дівчатам здобувати вищу освіту. Та вони дуже старанні.

Тишуся, що до сердець їм припала моя власна формула цієї дивовижної й відповідальної перед усім суспільством спеціальності, яку сформував спочатку для себе, а згодом став захоплювати нею дедалі ширше коло своїх слухачів і читачів — в Україні та й поза нею. Базується ця формула докола “Трьох П” — Порядності, Патріотизму, Професіоналізму.

Переконаний, що без цих взаємопов’язаних складових викладати українську журналістику тепер аморально й неприпустимо. Передусім тому, що свідоме витруювання національного стрижня з навчальних програм фахових дисциплін цього напрямку, хоч як парадоксально це звучить, в останні десятиліття посилюється. І про це вже час голосно говори-

Чотири “дзвіночки” несправедливості

Часом якісь миттєвості змінюють наше світобачення і впливають на життєвий вибір. Такими миттями були для мене ось ці чотири “дзвіночки” несправедливості.

Перший. Знану в нашому краї вчительку несправедливо облили брудом. І лише через те, що відважилася “посадити на місце” українознавчого учня-мажора. Впливові батьки того нахаби добилися приїзду до школи тележурналістів. А ті, замість усіх про все розпитати, зробили з передачі нечесне шоу. Звісно, що така робота була щедро заплачена замовниками.

Другий. Якийсь бідолага-чоловік поцупив у гастрономі чи то їжу, чи алкоголь. І замість накласти на нього штраф чи іншу адміністративну міру покарання, охоронці вивели його до чорного ходу і влаштували самосуд. Та такий жорстокий, що чоловік помер на місці.

Третій. На очах усього села гинула сакральна споруда — давня церква. Пам’ятка архітектури, оберіг і літописець села. Не знайшлося коштів, щоб порятувати її. Ні місцеве начальство, ні інтелігенція цим особливо й не переймалися. Залишилися манкуртами.

Четвертий. Їхала в потязі з незвичним супутником — молодим військовиком-доброволь-

цем, якого відпустили з фронту на кілька днів побачитися з батьками.

Його щира й правдива розповідь була потрясінням для мене. Ну чому наша влада не каже правди про ситуацію в так званому АТО? Чому бреше телевізій? Чому цю тему так викривляють у газетах? Останньою краплею були слова співрозмовника: “А навіщо потрібні такі журналісти?”

Отож — *несправедливість*. Я мрію писати так, щоб світ постав перед читачем чи глядачем правдивим.

Оксана ЛЕЩЕНКО

На що економлять останні гривні

У дев’ятому класі в нас з’явилася новенька. Залякана, сумна, неохайно зодягнена дівчинка. Саме за той одяг та замкненість її почали дражнити: старчина, жебрачка. Деякі хлопці були особливо жорстокі. Вони не раз рвали її зошити, штовхали, кидали недоїдки, підкладали до її портфеліка всіляку гидоту. Дівчинка часто з плачем вибігала геть.

Одного разу я рішуче підійшла до неї, взяла за руку, заговорила. В її очах побачила і біль, і якусь обнадійливу іскорку. Відтоді ми подружилися й “забруднена” жорстоким світом душа її відтанула, розкрилася, відгукнулася щирістю.

Лише через певний час вона

ти. Чого вартує, скажімо, чергова спроба групи невігласів від журналістської науки перейменувати журналістику на “комунікативістику”. Втім, про це має бути окрема розмова.

Тепер маю нагоду презентувати децицію журналістики молодій, сміливій і ще не зашореній відірваннями від практики теоріями.

Мої цьогорічні першокурсники напевно талановиті. А ще мають загострене почуття справедливості, чітку громадянську й патріотичну позицію. І прагнення змінити життя на краще, покласти край брехні, обману, шахрайству, які метастазами охопили усе суспільство. Вони прагнуть правди і змін, яких у нашій країні в помітних масштабах поки що немає. Але вони вже готові боротися за них.

У цьому пересвідчуєшся, коли читаєш їхні творчі роботи. Цього разу вони письмово відповідали на запитання: ключове слово, яке вплинуло на вибір професії. І ці слова були різними: Україна, справедливість, правда, зміни, жертвність, чесність, працелюбність. Зустрічаються й розчарування, жорстокість, обман, цинізм. І кожне з цих слів з окремо взятої особистої історії виступає як мотивація, спонука до дії.

Вірю у світлу долю юних авторів і запрошую читачів небайдуже прочитати їхні перші журналістські матеріали.

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук

поділилася своїм болем. Коли була в другому класі, в автокатастрофі загинули її батьки. За маму стала її старша сестра, яка на ту пору була студенткою. Кинула навчання, влаштувалася на різні роботи, щоб прогодувати сестру. Усі гроші витрачали на їжу та комунальні послуги. А ще сестрички щодня відкладали по гривні-дві, щоб у неділю купити свіжі квіти, і їхали на могилу батька й матері.

Коли я почула цю розповідь, серце моє розривалося на шматки. Шукаючи відповіді на запитання, чим допомогти, найперше добилася, щоб однокласники припинили знущатися з моєї нової подруги.

Із цієї історії я зробила висновок: нам загрожує жорстокість. І з нею я хочу боротися своїм Словом.

Мирослава ХАРИНА

Чому живемо неправдою

Моєму народженому на Донбасі покоління випала доля, про яку можна сказати одною фразою: все ламається раптом. Повернувшись зі школи, бачу розстріляні вікна.

Ігри дорослих? Причин не бачу. Лише наслідки. Хто з нас, дітей, розумів тоді, що воно вилється?

У центрі міста збиралися люди. Танки, зброя, молоді солдатики. Фотографуємося, усміхаємося. Невже буде якесь воєнне свято? Ні. То був початок незрозумілої, незбагненої, раптової і жорстокої війни. Враз небо загорілося вогнями. Та то був не знайомий із фільмів феєрверк...

Тікаєм. Хоч кудись. Полишаємо напризволяще все нажите роками. Прощаємося зі звичним світом. Далеким від ідеалу, але твоїм. Наповненим мріями, котрим уже не судилося здійснитися. Де воно все зараз?

Я обрала професію, де зможу своїми словами створювати світ. Де кожен зможе говорити вільно і буде певним у своєму захисті.

Зараз рано про це говорити. Живемо неправдою. Чуючи щодня лиш погане, добрим не станеш. Хочу змін.

Ганна МІНЕБАСВА

За брата

2014-го мій брат поїхав на російсько-український фронт — захищати нашу Україну. Час від часу телефонував додому і розповідав, як живеться нашим солдатам, що там насправді відбувається. І те, що я чула від нього, дуже відрізнялося від картинок, які нам показували по телевізору.

Через рік брата не стало... Цю страшну для родини новину ми отримали того дня, коли з телевізора про Донбас знову брехали.

Тоді я вперше збагнула суть поширеного в нашому селі виразу “продажна журналістика”.

Я не хочу, щоб вона була такою в нашій Україні. Вона ж колись має бути чесною і правдивою. Тому ключовим словом у своєму професійному виборі я виділяю *чесність*.

Карина КЛИШУН

Батько — патріот, мати — вчителька російської...

З дитинства не бачив сенсу брехати й привчався жити за прислів'ям: краще гірка правда, ніж солодка брехня. Не сприймаю людей, котрим гроші важливіші, ніж власні честь і репутація.

Формувався я в цікавому сімейному середовищі: батько — невірний патріот, а мати — вчителька російської. Напевне, через це дуже рано навчився критично мислити й не бути категоричним у своїх судженнях. Завдячую батькові, який навчив мене фільтрувати інформацію і заховав в історію. А ще я не сприймаю інформацію на віру, аналізую її.

Артем НЕКРАСОВ

Добра фея моєї долі

На восьмому році від народження я захворіла на важку і, здавалося, невиліковну хворобу. Батьки з усіх сил боролися за мене: недоспані ночі, літри сліз...

Лікування коштувало захмарних грошей. Батьки змушені були продати все цінне. Але й тих коштів не вистачило.

У мить, коли їм здавалося, що помочі ждати вже ні від кого, в моїй долі з'явилася добра фея в образі журналістки Лариси.

Хвилюючий матеріал про мою коротку історію боротьби за життя вона оприлюднила по телевізії та на сайті. І та розповідь зачепила за живе багатьох небайдужих людей. Необхідну суму для лікування вдалося зібрати... І ось я — студентка-першокурсниця.

Мрії почали здійснюватися.

Визначальним словом у моєму виборі була *жертвність*. Жертвність журналістки Лариси. Жертвність її колег, які в боротьбі за правду поплавили своїми молодими життями.

Я почала збирати матеріали про деяких з них. І кожен відкритий факт із їхніх біографій — то приклад для наслідування і заклик до дії.

Ось лиш кілька імен із того мого мартирологу. Олег Задоянчук — репортер “Мегаполис Експресс”, мобілізований на Донбас 2014 року, убитий кулею російського найманця. Олександр Кучинський — автор відомої книги “Хроніка донецького бандитизму”, головний редактор “Кримінал-Експресс”, убитий того ж таки 2014-го разом із дружиною...

Олександра КЛИМЕНКО

Надихає чин Чорновола

“Я не хочу терпіти цього нещастя, я прагну змінити це”, — ось такі думки поселялися в

моїй голові чимраз частіше, як чимраз глибше занурювався в розповіді вчителя на уроках історії. То мене спонукало читати книги з історичної тематики.

Чим більше читав, тим більше переконувався, як несправедливо обходився з українцями “старший брат”, а українці ставали манкуртами через своє невміння чи небажання слухати один одного.

А ще мене ображає повсюдна російська в Києві, нашій столиці.

У наших селах люди донедавна особливо довіряли газетам. Пам'ятаю, як трепетно розгортали в кожній хаті свіжі номери, шукали там чогось обнадійливого. А його все меншало. Тепер тієї правди, як кажуть селяни, вдень і з вогнем не побачиш. Усе куплено і все продано. Фермерство в селах, яке попервах так активно укорінювалося, олігархи знищили. Нині до землі добираються.

Моїм кумиром є В'ячеслав Чорновіл, який у 1970-му почав творити підпільний журнал “Український Вісник”. Дипломований журналіст працював кочегаром, але залишився вірним своєму вибору. Вів він хроніку українського опору, про що незабаром довідався весь вільний світ по той бік колючої загороди. Запалював інших. І не боявся влади. Більше того, він повів з нею нещадну боротьбу.

Максим КУЧЕР

Підручник завзятості від Джека Лондона

В останньому шкільному класі я обрав собі “підручник завзятості”. Ним став “Мартін Іден” Джека Лондона. Правда, захоплено написана історія про те, як надважка праця й особиста перемога у складних життєвих обставинах можуть бути винагороджені долею.

Маємо низку взірців такої працелюбності і в нашій літературі. Чого вартує, скажімо, життєвий подвиг Івана Франка, який зятя до самозабуття “лупав сю скалу”, що й жар, і холод не зупинили його. Так само образно сказав про свою лепту до ідеї українського національного відродження невідомий нам Пантелеймон Куліш: “Я не поет і не історик, ні // я піонер з сокирою важкою // терен колючий в рідній стороні // вирубую трудящого рукою”.

Наша країна, як ніколи, нині потребує свіжих ідей, поглядів, радикальних і конкретних дій. А ще — невтомності отієї “трудящої руки”, яка за належних обставин може гори звернути. Беру в свою дорогу *працелюбність*.

Артем БУДРІН

Розчарування як мотивація

Змалечку мене вчили любити свою країну. Не раз повторювали, що Україна — унікальна, сильна, вільна, демократична, талановита, століттями боролася за свою незалежність.

Я дорослішала й починала знаходити в системі, яку створили за останні 27 років, більше мінусів, ніж плюсів. Ніхто по-людськи не пояснював, чому в такій чудовій країні нас чекає стільки розчарувань. Чому такою нікчемною є влада — від села до центру, чому за правду вбивають, чому злочинців не карають.

Тому ключове слово, яке вплинуло на вибір моєї професії, — *розчарування*. Та в моєму випадку це почуття викликає нат-

хнення щось змінювати. Для мене розчарування — це поштовх до дії, перший крок до істини, спонукає шукати нові рішення й можливість.

Україні потрібні не просто патріоти, а освічена, прогресивна молодь, яка бачить потенціал. Такі люди мають хоробрість розчаруватися, визнати недоліки й бути готовими виправляти помилки попередників. Події останнього часу показують, що чесні та віддані здатні своїм прикладом запалювати інших. Тому саме про таких слід розповідати в пресі.

Анна РЯБЧУК

Драйвери суспільної думки

Спало мені на думку порівняти місце журналіста в суспільстві з роллю драйверів у комп'ютері. Останні є програмними гарантами, без чого електронний “організм” не зможе пов'язати всі свої частинки для злагодженої роботи.

Згоден із тим, що мій погляд на проблеми дещо глобальний, але саме цим він схожий на сучасний світ. Саме в цьому є сила, яку я так гарно відчуваю. Сила створювати й пов'язувати, сила робити світ досконалим як капричю Паганіні й полотна Мікеланджело.

Але ця сила коштуватиме небагато, якщо не буде пов'язана з відчуттям свободи. Свобода ніколи не мала більшості, не популяризувалася й не отримувала акцентів. Часто була лиш її імітація.

Подобається мені фраза Джорджа Орвелла: “Якщо ти в меншості — і навіть в однині, — це не означає, що ти божевільний”. Своєю місію й покликання я бачу в цьому: вловити присутню думку, хоч якою б неприйнятною на початку вона здалася, зрозуміти її, а після розуміння суспільної важливості — оприлюднити. Щоб дати їй крила. Мій вибір — *свобода*.

Віталій КОНОНУЧЕНКО

Не все так погано в нашому домі

У дитинстві я любила товариство старших за себе. З ними вже не гралася в “схованки” чи “ладки”. Нам було до душі декламувати шойно вивчений вірш Івана Малковича, а потім розгорнути книгу пригод Всеволода Нестайка й по черзі виразно читати один одному.

Пізніше у мене з'явився щоденник, з яким я ділилася потаємними мріями, думками.

Сьогодні, на першому курсі журналістики, я вчуся слухати й аналізувати новини.

Нині зранку увімкнула радіо. Обстріли не вщухають, знову поранені й убиті. Мужні солдати боронять Україну. І нас із вами. Нашою душою спиною є армія. У нас є своя віра. І своя мова. І ми — українці. Ми йдемо своїм шляхом.

Наливаю чай з медом — реклама.

Але не все так погано: наші спортсмени вибороли золото, Україна нарощує експорт своєї продукції, наша земля радує врожаєм.

Похапцем смакую шматком пампушки, вимикаю телевізор. Виходжу.

Я сміливо крокую до своєї мети — стати чесною журналісткою. І гідною українкою.

Лада ДОНЕЦЬ

Фото Євгена МАКСИМЦЯ

Білінгвізм Донеччини: виникнення, реалії і перспективи

Закінчення.
Початок на стор. 7

Серед морфологічних рис степового говору виділяють відсутність в окремих словоформах чергування задньоязикових приголосних: на дорогі, на руці, у ву́ху — це паралельно можна розглядати як прояв морфологічної інтерференції в українській мові під впливом російської, бо така особливість є нормативною для російської мови, що й переноситься на українські словоформи. Отже, при розгляді діалектних впливів на сучасне українське усне мовлення, що побутує на Донеччині, необхідно чітко відрізняти діалектні особливості та інтерференційні впливи, оскільки, по-перше, різняться механізми їхньої появи, по-друге, різною є оцінка наслідків подібних мовних відхилень. Наведені вище особливості степового говору становлять незначну частину від усього загалу фонетичних, лексичних і граматичних рис відповідного мовного утворення, а тому при аналізі мовлення певного респондента варто брати до уваги наявність / відсутність інших територіально-диференційних мовних ознак. Таким чином, говорячи про історію формування мовного середовища Донеччини, треба враховувати і загальноукраїнські чинники, що впливали на розвиток і вкорінення мовних особливостей різних регіонів України, і локальні тенденції постановки місцевого варіанта мовної комунікації. Серед регіональних чинників постановки викривленої мовної ситуації Донеччини варто виокремлювати надпочутний асиміляційний вплив мовної політики радянської влади, що супроводжувався уніфікацією етнологічних ознак місцевого населення задля витворення пришвидшеними темпами російськомовного регіону.

Сучасна мовна ситуація

Незважаючи на те, що Донецьк окуповано, він усе одно залишається одним із найбільших мегаполісів незалежної України. І у місті, і в Донецькій області мовно-культурна ситуація залишається досить складною. Загалом її можна схарактеризувати як територію поширення незбалансованої форми українсько-російського білінгвізму з дігლოსними проявами. За радянських часів українську мову на Донеччині було повністю витіснено не лише з вищих навчальних закладів, а й із міських шкіл. Станом на 1990 р. з майже 1300 шкіл області залишилося 103 маленькі сільські школи з українською мовою викладання, в яких навчалася менше 3% усіх учнів. Перша українськомовна школа в регіоні з'явилася в Донецьку 1991 року завдяки зусиллям Донецького обласного об'єднання Товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка та конструктивній позиції деяких місцевих керівників. Згодом подібні школи з українською мовою навчання починають з'являтися у Горлівці, Маріуполі тощо. Як правило, це престижні школи-ліцеї та гімназії. У 1998 р. шкіл з українською мовою навчання стало вже 265, у 2001 р. — понад 400, а сьогодні їхня кількість катастрофічно зменшилася. Безпосередньо у Донецьку до війни працювало 34 українськомовні школи і 649 класів з українською мовою навчання. Станом на 2010 р. у цих школах навчалася 16053 школярів,

що становило близько 20% від загальної кількості міських учнів. Окрім шкіл, у Донецьку було два спеціалізовані ліцеї для обдарованих дітей: українськомовний ліцей при Донецькому національному університеті та російськомовний ліцей “Ерудит”. Ці навчальні заклади спрямовані на підготовку майбутніх науково-педагогічних кадрів для вишів Донеччини. Проте й тут статус української як офіційної мови навчання підкріплено лише на гуманітарних спеціальностях — це стосується й учнів, і викладачів. Таким чином, бачимо, що формальний українськомовний статус багатьох шкіл перешкоджає формуванню навичок користування українською мовою в усіх комунікативних сферах і ставить під загрозу реалізацію задекларованої в освітніх директивах мети: формувати національно свідому, духовно багату мовну особистість, яка володіє вмінням й навичками вільно та доцільно користуватися засобами рідної мови, що має забезпечити належний рівень мовної компетентності. Хоча на практиці спостерігається зовсім інше — використання державної мови є чітко регламентованим умовами комунікативної ситуації, а інколи взагалі має суто протокольний характер. За довоєнними даними Донецької ОДА, зі 195967 студентів Донецької області у 113 ВНЗ Донеччини 47072 навчалися українською мовою. Це становить 24% від загальної кількості студентів. Мовне середовище в освітньому просторі лишається приховано дігლოსним, що певною мірою підживлює тенденції зрощення. Ситуація із забезпеченням місцевих бібліотек українськомовною продукцією також не найкраща. Так, зокрема бібліотечний фонд Донецької обласної універсальної бібліотеки ім. Н. Крупської лише на 9,1% укомплектований книгами українською мовою. У 1991 р. їх було ще менше — 6,1%. На два українськомовні видання припадає три російськомовні. По-перше, українськомовні книжки — це література переважно ще радянських часів, яка зовсім не виховує в читачів патріотичних почуттів до незалежної України, швидше навпаки. Мабуть, це і є однією з причин, чому вона практично не користується попитом у адресата — молоді. По-друге, мережа самих бібліотек неухильно скорочується. У місцевих бібліотеках області, фонд яких майже повністю ще радянський, загальний обсяг літератури становить понад 17 мільйонів примірників, з яких українською мовою — 30,3%. В інформаційному просторі Донецької області працювало 136 телерадіоорганізацій. З них — 38 телерадіокомпаній і 18 радіоорганізацій ефірного мовлення, 67 — телерадіокомпаній кабельного мовлення і 13 — радіоорганізацій дровтового мовлення. Телерадіоорганізації, використовували у своєму ефірі в середньому 45% державної мови і 55% — російської. Обласна державна телерадіокомпанія, яка вела програми українською, — 65%, російською — 35%. Така перевага однієї з мов національних меншин поряд із державною не сприяла формуванню пріоритетного становища мови титульної нації, хоча насамперед представникам українського народу має відводитися ключова роль у творенні нашої держави.

Ольга ШЕВЧУК-КЛЮЖЕВА

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка

Тарас Шевченко: «Звідки взяв початок цей недоладний звичай?»

Наш проект умотивований усвідомленням поетових слів із автобіографічного «Листа Т. Гр. Шевченка до редактора “Народного читання” (лютий 1860 р.):

“Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу входити у всі її подробиці”.

У черговій публікації Володимир Мельниченко розповідає подробиці шевченкознавчих історій, пов'язаних із днем 1 квітня.

“Обманюють і обманюються”
Першого квітня 1858 р. Шевченко записав у Щоденнику: *“Обманюють і обманюються. Добре, якби це траплялося тільки першого квітня. Звідки взяв початок цей недоладний звичай?”*

Перша безпосередня згадка про 1 квітня, як Свято дурнів, датується 1686 р. Втім, є версія, що на нашій прабатьківщині відзначення 1 квітня коріниться ще в Давній Русі, нібито в цей день зі сплячки виходив домовик, а його зустрічали веселощами, дотепами, витівками. Відомо чимало гіпотез походження свята 1 квітня в багатьох країнах світу. Науковці припускають, що в Україну звичай відзначати цей день прийшов із Німеччини, ймовірно на початку XVIII століття. У Москві, з якою пов'язані першоквітневі розповіді Шевченка, почалося з розіграшу в 1703 р. Глашатаї того дня ходили містом і запрошували всіх на “нечуване дійство”. Від глядачів не було відбою. Та коли у призначений час розкрилася завіса, вони побачили на підмостках полотнище з написом: “Первый апрель — никому не верь”. На цьому вистава закінчилася.

У творах прозаїків і поетів рядки про першоквітневі розіграші почали з'являтися з кінця XVIII століття і набрали розмаху в XIX столітті. Скажімо, шанований Шевченком О. С. Пушкін у листі до А. А. Дельвіга восени 1825 р. писав:

Брови царь нахмура,
Говорил: “Вчера
Повалила буря
Памятник Петра”.
Тот перепугался.
“Я не знал!.. Ужель?” —
Царь расхохотался:
“Первый, брат, апрель!”

Очевидно, Шевченкові сподобався би пушкінський жарт щодо повалення пам'ятника Петру I, який, за його словами, *“руку простягає, / Мов світ увесь хоче / Загарбати”*.

Цитований уривок зі Щоденника — це, здається, єдиний відомий випадок поетового безпосереднього реагування на веселий день 1 квітня. Проте саме 1 квітня 1854 р. Шевченко взявся в Новопетровському укріпленні за доволі незвичний свій лист до широкого друга, письменника і військового діяча Я. Г. Кухаренка, який дописував 10 та 16 квітня. Настільки незвичний, що видатний шевченкознавець С. О. Єфремов стверджував: *“Оповідання про походеньки в Москві, записане під датою 1 квітня, цілковита фантазія”*. Це не так. Отже, про все по чину.

“Поїхав собі в Москву”

У листі до Я. Г. Кухаренка, розпочатому 1 квітня 1854 р., Тарас Григорович залишив чимало цікавого і лише недавно розшифрованого про його перебування в Москві:

“Я оце сидючи лічу літа та долічуюсь до того року, як ми з тобою вперше побачились. Угадай, чи багато я налічив їх, тих нікчемних марних літ? Трохи чи не буде чотирнадцять, коли не брешу, а як матимеш час, то сам здоров перелічи¹. Останній лист твій получив я року Божого 1846-го в Миргороді. І того ж Божого року, написавши тобі лист² і гарненько власними руками у тім же богоспасемім граді Миргороді оддавши на пошту, поїхав собі гарненько в престольний град Москву...”

Шевченко в Москві у 1846 р.? Ні, не було його того року в місті. Втім, як і в Миргороді. Щоправда, поетів біограф Л. Ф. Хінкулов висловив припущення, що

мова могла йти про весну 1847 р., але воно не підкріплювалося серйозними аргументами і не було підтримане більшістю вчених, зокрема, П. В. Журом у *“Трудах і днях Кобзаря”*. До того ж, сам Шевченко у Щоденнику двічі чітко вказував рік, у який він востаннє перед засланням був у Москві. Четвертого липня 1857 р. поет записав, що бачив М. С. Шепкіна *“востаннє в 1845 році”*. Ще більшої уваги заслуговує чітка констатація, зроблена Шевченком у Москві в березні 1858 р., коли він вів Щоденник особливо скрупульозно: *“Я не бачив Кремля з 1845 року”*. Тож прислухаємося нарешті до самого поета. Директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, академік М. Г. Жулинський справедливо відносить події, описані Шевченком у процитованому листі, до весни 1845 р.:

“Шевченко наприкінці березня—на початку квітня 1845 року, прямуючи в Україну, “з тиждень чи й більш блукав” по тій Москві, розглядав “як чоловік іностраний” “то церкви, то собори” і випадково зустрів чорноморського козака. Спинив він його і почав розпитувати:

“А що-то там поробляє наш кошовий Кухаренко? — Який, каже, Кухаренко? — Та Яцько, кажу! — Еге! каже, його на Зелених святках поховали. — От тобі й на! — подумав собі, — чи давно чоловік мені радив, щоб я бив лихом об землю, як той швець мокрою халявою об лаву. А його вже й поховали! — Попрошавшия з чорноморцем, зайшов у якусь стару-престару церкву, одправив по твоїй душі панахиду...”³ Так згадує Тарас Шевченко у листі з Новопетровського укріплення в квітні 1854 року до наказного отамана Чорноморського війська Якова Герасимовича Кухаренка. Навряд чи вдасться відшукати цю “стару-престару церкву”, в якій Шевченко замовив панахиду по своєму вірному другові, з яким познайомився далекого 1840 року в Петербурзі і який, на щастя, виявився живим...”⁴

Церкву, про яку писав Шевченко, точно вказати, справді, немає можливості. Проте можна назвати “старі-престарі” церкви, що збереглися до наших часів, які поет безперечно відвідав або принаймні бачив. Скажімо, буваючи у О. М. Бодяньського, Шевченко ніяк не міг обминути церкву Старого Вознесіння Господнього біля Нікітських воріт. Не випадково саме в ній в лютому 1901 р. відбулася панахида за Тарасом Шевченком, про яку мало хто знає. Мені пощастило віднайти про неї інформацію в газеті “Московские ведомости”: “Панахида по Т. Г. Шевченку. 25 февраля, в храме Большого Вознесения, что у Никитских ворот, после литургии, была совершена панахида по поэту Т. Г. Шевченко по случаю исполнившегося сорокалетия со дня его кончины. На панихиде присутствовали почитатели таланта покойного, а также и некоторые представители литературного и публицистического мира”. Вперше цю нову інформацію було опубліковано в “Слові Просвіти” на початку 2014 р.

Так само не випадково у недалекій церкві Феодора Студита біля Нікітських воріт 26 лютого 1911 р. пройшла панахида, приурочена до 50-річчя з дня смерті Шевченка. Через сто років Національний культурний центр України в Москві провів у цьому храмі панахиду за Кобзарем, а до 200-річчя з дня його народження 11 березня 2014 р. — у церкві Старого Вознесіння. У квітні 2007 р. було започатковано традицію щорічних молебнів за Тараса Шевченка в знайомій йому церкві Успіння Божої

Матері на Успенському Вражку, що в Газетному провулку, 15, де в квітні 1861 р. на сороковини з часу смерті поета відбулася панахида, яку організував О. М. Бодяньський. Культурний центр України щорічно проводить молебні за Тараса Шевченка в каплиці Бориса і Гліба на Арбатській площі, зведених на місці церкви Тихона Амафунтського (знесена 1933 р.), в якій 27–28 квітня 1861 р. стояла домовина з його прахом і відбулася панахида.

“Бий лихом об землю...”

У згаданому листі до Я. Г. Кухаренка Тарас Григорович взагалі писав про минулі події крупними мазками, не дотримуючись точного датування. Скажімо, виходить, що часом свого арешту він називав не 1847 р., як це було насправді, а 1846 р. Утім, нагадаю, що навіть в “Автобіографії”, написаній в 1860 р., Шевченко неточно назвав і рік свого звільнення: *“У 1858 році 22 серпня... звільнили його з Новопетровського укріплення”*. Тоді як засланець залишив Новопетровське укріплення 2 серпня 1857 р., тобто на рік раніше. Або Шевченко заявляв у листі до Я. Г. Кухаренка: *“Засадил мене в Петропавловську хурдигу...”* Насправді поет був ув'язнений в казематі III відділу, а не у Петропавловській фортеці, між іншим, ця неточність стала джерелом численних помилок у біографічних працях про Шевченка. Або Тарас Григорович писав: *“Через півроку вивели мене на світ Божий...”* Насправді — через неповних два місяці...

Ще однією загадкою чи дивницею Шевченкового листа є переказ поетом слів Я. В. Кухаренка: *“...Чи давно чоловік мені радив, щоб я бив лихом об землю, як той швець мокрою халявою об лаву”*. Річ у тім, що це дослівний (!) повтор жартівливої поради Я. Г. Кухаренка в листі до Шевченка, написаного 25 травня 1845 р.: *“Бий лихом об землю, як швець мокрою халявою об лаву”*. Лише на основі цього факту дехто міг би стверджувати, що Тарас Григорович був у Москві 1846 р., бо ж у 1845-му він відїхав із міста вже на самому початку квітня. Коли б не безліч отаких неточностей у Шевченковому листі. Щодо буквально повтору фрази Я. Г. Кухаренка, то Шевченко, маючи добру пам'ять, одразу засвоїв народну приказку, а, може, вже й знав її. Підтвердженням є й те, що у повісті “Варнак”, написаній у Новопетровському укріпленні (орієнтовно в 1853 р.), зустрічаємо буквально те саме: *“Э, э! Земляче! Бий лихом об землю, як швець мокрою халявою об лаву”*.

“Мені в Москві зустрівся не хто другий, як сам сатана...”

Цікаво, що Шевченко цілком у душі довгого й місцями химерного листа пояснив неправдиву інформацію про смерть Я. Г. Кухаренка сатанинськими витівками: *“Ну так і єсть, що то мені в Москві зустрівся не хто другий, як сам Іродів син сатана. Та й справді, яка-таки недобра мати понесе чорноморця в Москву? Чого він там не бачив? Адже чорноморці з коша прямують на столицю через Курське, через Орел та на Смоленське, а не на Москву. Аж тепер тільки догадався, що я хоч і в школі вчився, а сам бачу, що дурень. Та ще хто і одурив? Сатана, ледачий син, бодай йому і в пеклі добра не було!”*

Таким чином, Шевченко на вісім десятиліть випередив із московсько-сатанинською темою М. О. Булгакова...

Що й говорити, справді першоквітневий, сказати б, легковажний дух пронизує Шевченків лист. Але його зміст не є “ціл-

ковита фантазія”, не вигадка, не побрехенька на догоду дню бездумної неправди й безтурботного обману.

Навпаки, жартівливо-точні штрихи до московського перебування наповнені високим і серйозним смислом. Ось Шевченко пише: *“...Приїхав я у тую Москву та й гуляю собі по улицах, звичайне, як чоловік іностраний...”* Яке жорстке позиціонування своєї гордої козацької персони до чужого, нерідного міста! Чи побувавши в Кремлі, котрий йому подобався, Шевченко не шукав, як усі інші, духовної опори в Успенському соборі, Кобзарева зацікавленість не мала релігійного забарвлення. Скажімо, його ровесник і любий поет М. Ю. Лермонтов називав Кремль “алтарем Росії” та схилився перед дзвіницею Івана Великого, а Шевченко буденно-глузливо зауважив, що буквально *“тільки вже не лічив ворон на Івані великому”*. Між іншим, дуже точно спостереження щодо ворон, які впродовж віків обсадили кремлівські храми.

Очевидно, стосовно Москви таки йдеться про 1845 рік, коли Шевченко побував у Миргороді, а ще до того їхав з Петербурга в Україну через Москву. Про цей приїзд Шевченка лапідарно писав П. В. Жур: *“28 березня. Прибув до Москви. Тут зустрівся з М. С. Шепкіним та О. М. Бодяньським...”*⁵ 2 квітня. Вийхав з Москви на Україну...”⁶

Такі цікаві подробиці Шевченкових відвідин Москви у 1845 р., які переплелися з його першоквітневими оповідками.

Ця стаття побачить світ якраз незадово до цьогогорічного найнезвичайнішого у новітній українській історії першоквітневого дня, адже він наступить одразу слідом за днем виборів Президента України. Головне, щоб під покровом старовинного Дня Сміху чи Дурнів над нами вчергове не посміялися злобно та не пошили в дурні...

До речі, зінтегрований розум українців неминуче й швидко мінішатиме за умови невідкладного звільнення суспільства від надлишку непорядних, аморальних (не лише корумпованих) осіб у владі. Мало-знайомо нам формулу залежності розуму від моралі в болісних духовних шуканнях вистраждав шанований Шевченком українцем М. В. Гоголь: *“Ум іде вперёд, когда идут вперёд все нравственные силы в человеке, и стоит без движения и даже иде назад, когда не возвышаются нравственные силы”*. Можна сказати простіше словами давньогрецького філософа Антисфена, який застерігав, що держава гине тоді, коли люди перестають відрізняти дурних від розумних, порядних.

У цьому контексті нагадаю Шевченкове поетичне моління з його “Давидових псалмів”:

Молюсь, Господи, внуши ім
Уст моїх глаголи.
Бо на душу мою встали
Сильнії чужії,
Не зрять Бога над собою,
Не знають, що діють.

¹ Шевченко полічив правильно, з часу його знайомства з Я. Г. Кухаренком минуло 14 років.

² Обидва ці листи невідомі.

³ Не можна погодитися з П. В. Журом, що поет описав зустріч з “чорноморцем”, який повідомив його про смерть Я. Г. Кухаренка, “в тоні першоквітневого жарту”. З такими речами, як смерть приятеля і панахида по його душі, Шевченко не став би жартувати.

⁴ Жулинський М. Україна у Москві на Арбаті // Київ, 2005. № 3. — С. 8.

⁵ Докладніше про це див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко в Москві. — Київ: Либідь, 2009.

⁶ Маршрут у рідний край мав такий вигляд: Москва—Подольськ—Тула—Орел—Дмитровськ—Есмань—Глухів—Кролевець—Батурин—Ромни—Лохвиця—Миргород—Мар'їнське. Всього — 827 верст.

Максим РИЛЬСЬКИЙ,
внук

Зустріч Тараса і Максима

*“Благословен той день і час
Коли прослалась килимами
Земля, яку сховає Тарас
Малими босими ногами...”*

Ці поетичні рядки з героїчної поеми Максима Рильського “Слово про рідну матір” згадалися в райцентрі Лисянка на Черкащині біля історико-етнографічного комплексу “Тарасова криниця”. Саме з цієї криниці майбутній геній нації носив воду школярам, коли навчався малярства у місцевого дяка.

У березневі дні Лисянщина відзначила літературно-мистецьким святом відрадою двох видатних іменинників — 205-річчя

від народження Тараса Григоровича Шевченка та 124-річчя Максима Тадейовича Рильського.

Урочисте покладання квітів, виконання Національного славня біля бюста Тараса Шевченка, а потім — зустрічі та розмови з учителями та учнями в будинку культури села Жаб’янка. На сцені — портрети Тараса і Максима, учні з опорної школи сусіднього села Бужанка, центра Бужанської громади, декламують вірші поетів, співають, розповідають про яскраві сторінки з життя Максима Рильського. Вдивляючись у ці схвилювані молоді обличчя, пе-

реповнені гамою почуттів, і на думку спадають спогади Максима Рильського про період його вчителювання у селі Вчорайше в 1918—1921 рр.

“Я згадую відкриття пам’ятника Шевченкові в містечку Вчорайшому, чи то Вчорашньому... Я згадую сільську школу, з якою пов’язані найтепліші мої спомини. Згадую блакитнооку дівчинку, що так проникливо, так по-дитячому свіжо читала: “На Великдень, на соломі...” Які ж прекрасні радісні личка осявала тиха шкільна лампа, як тремтіли ті любі голосочки-дзвіночки, співаючи: “Не забудьте пом’янути незлим тихим словом!”

Усе життя Максим Рильський — “співець троянд і винограду” — свято шанував пам’ять Кобзаря, якого вважав своїм учителем та наставником. Учасники свята дізналися про Шевченкіану Рильського.

Директор школи Володимир Чирва отримав у дарунок від гостей свята — родини Максима Рильського та Київського літературно-меморіального музею М. Т. Рильського бібліотечку його творів.

“Зустріч” Тараса та Максима, яка відбулася з ініціативи Віри Носенко — відомої на Черкащині просвітительки, поетеси, кавалера ордена княгині Ольги, вирішено продовжувати далі, влаштувати традиційно.

«Серцем чистим, душею відкритою...»

Зоя ШЕВЦОВА,
член НСЖУ (онука просвітянина-вчителя Михайла Лояна)

В останні роки міська “Просвіта” в Дніпрі активізувала свою роботу, проводить культурно-просвітницькі заходи, оновлено приміщення, створено бібліотеку.

Заслужений журналіст України, письменник-краєзнавець Микола Чабан проводить цикл лекцій, присвячених долі, професійній та громадській діяльності катеринославських просвітян. Також читає щотижневі лекції про життя української діаспори за кордоном — у Канаді, Чехії, Польщі...

Днями він презентував лекцію “Українці в Чехії”, де розповів про свою участь у трьох конференціях у Празі, що відбулися на базі Національної бібліотеки Чеської республіки в Празі з ініціативи й активної участі українських організацій.

Колоритною була розповідь про українця генерала Максима Козиря, уродженця села Панасівка Дніпропетровської області, який загинув навесні 1945 року напередодні визволення Чехії від нацистів неподалік Брно. На запрошення чеських активістів журналіст із панасівським панотцем Андрієм Петричем побували в Райграді, на Ольшанському цвинтарі, де поховано радянських воїнів й куди було перенесено прах генерала Козиря. На його могилу поклали жменьку землі з рідної Панасівки.

Микола Чабан розповів про поховання відомих українців на Ольшанському цвинтарі. Вразила розповідь про трагічну долю

просвітянина, книговидавця і громадського активіста Євгена Вирового. Його життя трагічно обірвалося навесні 1945-го в Празі, коли енкаведисти намагалися арештувати його.

Цікавим був виступ Ярослава Матросова — онука відомого катеринославського просвітянина інженера Івана Труби, якого доля занесла до Пльзена. В місті Дніпрі збереглося кілька споруд, побудованих Іваном Трубою в українському стилі. 1917 року він, губернський комісар з освіти, багато зробив для дерусифікації освіти в Катеринославі.

Серед просвітян були люди різного соціального стану, професій, уподобань і захоплень, об’єднані любов’ю до України. Було чимало серед просвітян медиків. До 150-річчя ВУТ “Просвіта” (1868—2018) у журналі “Гастроентерологія” (№ 4 за 2018 рік, розділ “Історія медицини”) вийшла стаття Микола Чабана, Зої Шевцової, Володимира Гапонова “Катеринославські медики — члени товариства “Просвіта”. Автори розповіли про внесок 28 відомих діячів у розвиток медицини, національної культури, просвітницького руху на Катеринославщині.

Того ж дня Микола Чабан прочитав в обласній бібліотеці лекцію про поетесу-просвітянку трагічної долі Олену Шпоту (Ярославу, 1899—1943), українську патріотку, члена Спілки письменників. Вона зазнала арештів і лишила вірші з циклу пісень ув’язненої, а трагічно загинула в лютому 1943 року під час нальоту радянської авіації на місто. Зустріч приурочили до 120-річчя від дня її народження.

Микола Чабан з місцевими краєзнавцями-просвітянами

Інна БЕРЕЗА,
член правління ММО “Просвіта” імені М. Аркаса

Організував це дійство Миколаївський міжрайонний осередок “Просвіта імені Миколи Аркаса” (голова — заслужений працівник культури України, лауреат премії ім. М. Аркаса, професор Омелян Шпачинський), який був створений у рамках громадської організації “Українське товариство “Просвіта” Миколаївщини” 7 січня 2019 року в день уродин видатного просвітянина Миколи Аркаса.

Привітати ветеранів “Просвіти” прийшли голова обласної ради Вікторія Москаленко, директор департаменту освіти і науки Олена Удовиченко та голова обласного “Українського товариства “Просвіта” Миколаївщини” Ігор Марцінковський. Від просвітян з поетичними привітаннями

«Обніміться ж, брати мої. Молю вас, благаю!»

Цими пам’ятними словами з поеми “І мертвим, і живим...” Тараса Шевченка у виконанні артиста Миколи Євтушенка та колективним співом “Реве та стогне Дніпр широкий...” завершилося урочисте зібрання просвітян Миколаївщини, присвячене 30-річчю відродження товариства “Просвіта”. Свято відбулося саме 22 березня, коли 30 років тому і відродилося міське товариство, що тоді мало назву “Товариство української мови імені Тараса Шевченка”.

виступили Галина Запороженко та Олександр Мачула. Своїми спогадами поділився ветеран

“Просвіти” з 1989 року, інженер Віктор Спиця. Просвітян нагородили грамотами й подяками.

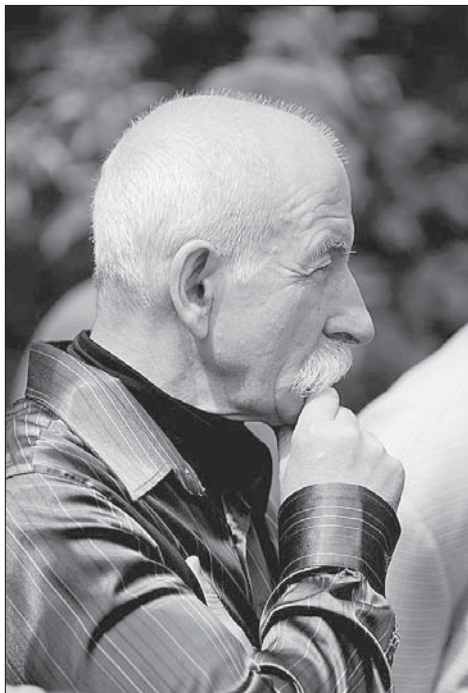
Святковий концерт був чудовим. Миколаївський український академічний театр драми та му-

зичної комедії привітав присутніх виконанням дуету з опери “Катерина” М. Аркаса (заслужений артист Олександр Щесняк та артистка Яна Артеменко). Актори обласної філармонії порадували виступом ансамблю “Вільні козаки” (керівник — Федір Сичов) та піснею заслуженого артиста Олександра Сичова “Пам’яті українських героїв”. У виконанні ансамблю “Зорецвіт” (керівник — заслужений працівник культури Надія Жадик) та заслуженої артистки Олени Білоусової та артиста Дениса Місанчука лунали українські пісні.

Свято завершилося, а далі — нові проекти щодо відзначення ювілею гетьмана Мазепи, популяризації спадщини Миколи Аркаса, створення хору “Просвіти”, співпраця з мовними кафедрами університетів щодо виконання закону про державну мову та із Миколаївською спілкою письменників.

Два слова

інтелекту в перервах між науковими студіями, тому не здатного на художні осяяння. Літературна практика спростовує такі твердження. Три роки тому я на замовлення Укрдержтелерадіо впорядкував антологію українських поетів-вчених (на жаль, досі не надрукована не з моєї вини), що охоплює творчість близько 50-ти авторів, одночасно поетів і вчених, які проживають в Україні і поза її межами: Віра Вовк, Ю. Тарнавський, Ольга Башкирова, Б. Бунчук, Олена Галета, Оксана Забужко, М. Ільницький, Р. Чілачава, Оксана Пахльовська, Ольга Пресіч, Валентина Коваленко, О. Астаф'єв, Р. Мельників, Галина Яструбецька, Ольга Слоновьська, Галина Крук, В. Неборак, Тетяна Ліхтей, І. Лучук, Олена О'Лір, І. Павлюк, П. Білоус, Ірина Старовойт, Г. Штонь, Тетяна Нечай, А. Мойсієнко, Тетяна Яковенко, Мар'яна Комариця, О. Ушкалов та багато ін. Для переважної більшості лірика стала життєвим покликанням, екзистенційним сенсом. Серед них — чимало провідних письменників сучасності. Вони, своєю творчістю формуючи й осмислюючи її визначальні тенденції, продовжують традиції Юрія Котермака, Павла Русина з Кросна, Хоми Євлевича, Софронія Почаського,

Лазаря Барановича, Івана Максимовича, Стефана Яворського, Феофана Прокоповича, Митрофана Довгалевського, Григорія Сковороди та ін., які своїм віршуванням не ілюстрували власні концепції, а трактували їх проявом поетики — наукової дисципліни, як пізніше М. Костомаров або І. Франко. Потім випадає говорити про І. Шенкеля, Б. Лепкого, М. Рудницького, М. Зерова, П. Филиповича, М. Драй-Хмару, М. Рильського, О. Ольжича, Юрія Клена, О. Бабія, І. Качуровського, І. Світличного, Є. Сверстюка та інших.

Маючи наукові звання, поети-науковці викладають або працюють в наукових установах, збагачуючи — поряд і разом з рефлексійними, часом схильними до інтелектуальної пристрасності поетами-автодиактами (тут не може бути жодних протиставлень) — українську лірику власними поезіями, концептуалізують її, осмислюють жанрово-стильову специфіку, версифікаційні й тропічні закономірності, обґрунтовують теоретичну основу поетики (ars poetica). Перекодування з наукових алгоритмів на поетичну образну систему — і навпаки не складає для них особливої проблеми, знають літературний процес як власний досвід, ізсереди. Це не парадокс, а закономірність. Здається, я пояснив мотиви власної поетичної творчості, синхронної науковим студіям, зу-

мовленої невідповідним свідомості інсайтам. Вона почалася на початку 60-х років, стимулювалася під потужними в'язнями шістдесятництва, зокрема в білоцерківській літературній студії “Заспів”, на семінарах творчої молоді (середина 60-х рр. тощо), на студентській лаві Київського педінституту ім. М. Горького, в різних протестах, зокрема біля пам'ятника Т. Шевченку. Науковцем бути не збирався, хіба що обмежував себе спорадичною літературною критикою, якби не порада завідділу критики “Літературної України” М. Слабошпицького податися до Л. Новиценка, який шукав собі “неординарного” аспіранта, якби не його сувора школа філологічного мислення й зацікавлення “білими сторінками” історії української літератури, що потребують скрупульозного вивчення, робота в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, в якому у 80–90-ті роки сформувався новий потужний потенціал неординарних українських дослідників, викладання в різних вишах України, нарешті — в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка, де я поєднав дві практики — університетську, відкрити реципієнтам (студентам), й академічну, строго верифіковану. Однак поезія ніколи мене не полишала.

Юрій КОВАЛІВ

***
кожен сізиф зятато котить себе мов камінь
під гору круту речення
свого життя кожен камінь випорскує з рук
у долину кожен сізиф над
ним горбатіє знаком питання знову котить
камінь під гору круту
навряд чи докотить обірветься речення
крапка загублена серед крапок
пилинок речень розвіяних може осяде
на марне чоло
нового сізифа зятато котить мов камінь під
гору круту речення свого
скільки сізифів навкруг і кожен котить себе
мов камінь під гору круту
скільки сізифів було скільки ще буде
але жодному ще не судилось
зійти на вершину і не горбатіти знаком
питання над каменем свого
життя знає Господь

***
на тебе дивиться безталанна голова козака
побусурманена знайдена у курау
може та сама що її здіймаючи плаче
Сірко неначе здіймає свою
літопис мовчить ні ради йому ні досади
нічого не чув нічого не бачив і край
а німець тим часом картопельку садить і садить
перекопавши Сіркову сльозу і курай

***
Каштани шезли з Хрещатика...
Тепер хоч ридай, хоч смійся
Поміж скелетів камінних,
що Києвом називалися.
В пополотніле небо впирається синій місяць
І біле отруйне світло стікає в утробу звалищ.
Дніпра не питай. Немає.
Витік, мов кров, з артерії.
Нині він схожий на Стікса
в розщепленому античасі.
Тусується вурдалачка, ламаючи стіни і двері,
І ціпеніє Лавра у сатанинській рясі.

***
Сьогодні опоночі місяць мисить глизаєве тісто.
Вони обростають шерстю, кігті відточені в них.
Задки сідають і виють по-вовчи на ціле місто
І місто від жаху чмаріє, забите у чорний сніг.

Тіні шугають чорніші. Плями криваві
на площах.
Не дай Бог, сюди заб'ється
напівпритомне авто,

Юрій КОВАЛІВ Прокляття Сізіфа (старе в новім)

На розпал їдкого бенкету —
така вовкулача проща,
І хто вже на неї потрапить, не вийде із неї ніхто.
Півні не проспівують — ні перші,
ні другі, ні треті,
Бо жодного не лишилось.
Та й ніким їх замінить.
Ранок таки настане. Про це напишуть в газеті.
Тільки забудуть сказати,
що сонце загасло вмиць...

***
Речення вулиць порожніх завершив ліхтар
знаком питання.
Куди ми йдемо? Хто нас чекає поміж
оглухлих вогнених крижин?
Прірва очей. Брила ночей, що навік
перекрила світання.
Залишки Бога останні. Чи, може, — наші з
тобою, де тіні бредуть навздогін.
Звідки ми в рідному краї — свідки явора,
зрубаного на дрова?
Кишло примарних рибин:
бетонувана кров з них тече.
З попелу бризки потятих листів затисли
блискавку слова,
Здатного осліпити, щоб зняти полуду.
Тому вони не прочитані ще.

***
Я не перечу: іди туди, де виють жирні коти,
А хто з них краший чи ні —
то не судити мені.
В суцільний роздеритор зліпилися їхні роти,
І кожен прагне когось ковтнути
у цій метушні.

Перформансів дерибан:
на клан налітає клан,
Реклами в очах вищать —
то симулякрів печать.
Прощай, я сам собі пан,
дарма що подертий жупан.
Я знову самотній, як Бог,
тому не питай про печаль.

***
Нарешті дорога добігла мети
Скільки зусиль і ось перед нами
Трава без трави вода без води
Земля без землі нулі між нулями
Які ельдорадо навкруг муляжі
Себе проковтнули клоновані шлунки
Смітник смітників ні живої душі
Ні Бога ні юдиних поцілунків
Над попелищем дітей і рибин
Зависла полуда масна і “пречиста”
...який режисер дадаїст сучий син
Зліпив цей пейзаж за мертвого тіста

***
Москаль повів... Спелеліли
Садки вишневі. Наче крук,
На чорнім камені могили
Регоче клятий Басаврюк.

Той регіт душу наскрізь виїв,
Коли (не літо, не зима)
У Києві шукаєш Київ,
А в Києві його нема.

***
...кров проллється...буде море крові...
Не питайте: де? чому? коли?
Не вовки сьогодні — людолови
полювання хижі почали...

***
Не дощ, не сніг, а так собі — кисіль.
Вже котрий день — суцільна калабаня.
Збігаються дороги звідусіль
В це позасвіття, в позаіснування,
Що поглинає ветхі “Жигулі”
І тракторця — він марно силкувався
Їх витягти: обидва в сірій млі
Ще бовваніють... По самотніх пальцях
Ще кров тече і гусне в міхурі.
З пандориної скрині лізе гаддя
В дядківську хату, щоб в гадючій грі
Довершити на ній своє прокляття.

***
Обшарпані дерева,
Закаляні кущі,
Шматок гнилого неба
І — жодної душі.

Чи був ти тут раніше?
Чого прийшов сюди?
Від кам'яної тиші
Не збожеволів ти?
У горлі спазм гарячий
Заціпеніє вмиць,
Як гойдалка дитяча
Самотньо проскрипить.

1986
Очей забиті вікна — впізнаєш?
Саркома в кожному оці запеклася.
У кропиву глухого позачася
Пропав народ і ти з народом теж.

Куди бредеш? Кому й чого кричиш?
Ніде ніхто нікого не чекає.
Позаду — тінь оманливого раю.
Попереду — розпука бездоріж.

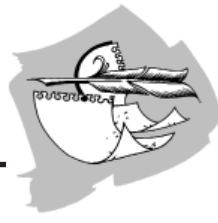
***
Та кажеш: рута-м'ята...
Насправді — кропива.
Сіріє древня хата,
Неначе удова.
За обрисами хати
Лише Великий Льох.
Прийшов сюди вмрати
Всіма забутий Бог.

***
Той пес на місяць вив... Не витиме ніколи.
Ні місяця, ні пса. Лише дорожній знак
В пустелі кропиви, мов привид випадковий.
Сльоза у кулаці. Розірваний кулак.

***
Тут, здається, не Мекка
І не Єрусалим.
В полив'яного глека
Є столиця із глин,

Її гамірний вулик
В колі житніх осель,
Що на променах вулиць
Грає шедрим райцем.

Тут привілля буй-туру..
Докричатися як
Йому крізь арматуру
Амнезованих мряк?

Як пробити дорогу
Крізь шансон і бетон?
Між рогами у нього
Сонце, а не фантом.

Прозираючи сутне
Із далеких пра-пра,
Він жахнеться: майбутнє —
Безнадійна діра.

...а дощ уже не дощ, а так собі — пшоно,
Що силється щодня й немає тому ради.
Зависло над дощем вікно — старе рядно
З потоками облич, та їх не розпізнати,
З корінням, що скло поволі під асфальт,
Звідкіль уже назад ніхто не повертає.
І бадилля та, що згадував Паскаль,
Давно перегнила...
але то вже — деталі.

у велелюдному місті порожньо
як у пустелі
переполох
чутки зворохоблені липнуть до кожної оселі
— явиться Бог —
ніхто не знає на ослі чи на кадилаці
пополудні чи вночі
хоча відомо кожному центуріону
фарисею собаці
що і по чім
от звідки його зустрічати завтра коли не сьогодні
гармидер і крик
в порожньому велелюдному місті самотній
брече чоловік
він не являвся ні звідки був завжди і знав чимало
що йому до химер
дивиться крізь долоні скільки його розпинали
бодай би хоч раз упізнали
тоді чи тепер

брешеш у кучугурах слів і не вибрешеш
розриваєш їх замети на споді —
смітник
мимоволі сам стаєш сміттям
хоч би янголом був
обгорнутий сухозлоттям
пронизаний порожнечою
закаляний матюкчям
здрігаєшся
один на весь світ
де ж воно
Слово
яке в Бога було
і Слово було Бог

І ось тебе призначили мішенню.
Довкруг треновані й меткі стрільці.
Та, стежачи за непорушним птахом,
Дивуєшся: чому нестерпно довга
І нескінченна ця, остання мить.

і тебе відпустив Господь
як відпускають гріхи
як випускають в'язнів на волю
як спускають пса з ланцюга
тепер ти Адаме
голий
як бубон
котись під три вітри
на всі чотири сторони
тішся Адаме
тепер ти
ніхто

це не страх, не одчай і не втеча,
це не ігри якісь чи бриднтя...
упригуд — крижана порожнеча,
неминуча, як ніч після дня;
заморозить і душу, і тіло,
невблаганна, як вирок судді
...а скажіть, кому яке діло,
що зі мною буде тоді...

...отже, світ покришений, мов крига,
Й течія несе його кудись...
А куди? — не скаже жодна книга.
Та й книжки давно перевелись.

Вже громаддя лізе на громаддя:
Хряск одчаю переходить в крик
Й греблю, перечавлену на шмаття,
Невблаганний проковтне потік.

Він скажений. Він не знає впину,
Все змітає на своїм шляху.
...в Інтернеті, в рубриці “новини”
Скинуть інформацію глуху.

Легкий капіж. Година тиха.
Пташині гомонять посли.
А на душі — та ж сама крига.
Чи скресне? Хто зна... І коли?

Дощ підкрався тихо, непомітно
І, тепер, високий, як сосна,
Бачить нас, хоч нам його не видно
Навіть з найвиднішого вікна.

Пахне дощ черешнями й грибами —
Аж до млості... думає про те,
Як трава зеленими губами
Сік його спиває і росте.

Ростемо... снуються золотинки
І бринять на дощовім хмелю
Під рукою лісової жінки:
Вона грає... я її люблю.

Він каже: важка недуга, ще й прогресує щодня,
Не знайдеш на неї ліків, немає ні ради-розради,
Мовляв, божевільна повільно переверне човна,
Закрутить у чортгорях — нікому її не вблагати.
Він каже, що янгол принадний,
насправді — безжалюсний звір.
Він мудрий, та тільки мудрість у нього
якась чорнорота.

Коли вже хвороба в любові,
пораднику мій, повір,
Нічого на світі не треба, була б тільки
ця хвороба.

однієї любові
замало
якщо вона й
переповнила нас по вінця
без віри вона сліпа
без надії вона сльотава
без тебе вона порожня
не може вона вмістити
тебе
в собі
так
як ти несеш її
у жмені серця
не розхлюпавши навіть

Зустрілись два вітри, переплелись
В обіймах смерчу, в пристрасті торнадо,
Неначе увігнали гвинторіз
У мозок, в тіло, в душу тарапату

До млості, крику, хряскоту в кістках
Під жорнами щільної круговерті —
Все почалося з чистого листка,
Де вже немає ні життя, ні смерті

...час пережити зиму,
Навалу рясних снігів.
А далі не буде стриму
Конвалій і солов'їв;
Сплетуться тіла й коріння
Увійде в рахманну плоть.
Розгорнеться ще сторінка,
Яку заповів Господь.
Без пафосу і овацій
Так буде, як хоче Бог,
Чергова пора вегетацій,
Що люди назвуть — любов

Нічого нового...
Вона прийшла. Нарешті. Тут уже.
Жадана. Перемріяна встосоте.
Та тільки наскрізь хижі і чужі.
“Чого, — питає, — кликав, ідіоте?
Як ти посмів, зухвальцю, перетак?..”
Полуда спала. Враз. Як перед смерком...
І, стежачи за зраєю собак,
Ти відчуваєш: щось в тобі померло.

Ну й що...
Трипільці — які? Чи етруски?...
На наших очах сьогодні
Наш глечик зойкнув на друзки
— у потойбіччя безодні.
Яке тут — у біса — “раптом”?
Над марними черепками
Досвідчений реставратор
Лише розведе руками...

Доки пташина б'ється в тісній ополонці неба
Ангели з нею поруч перед порогом Різдва
Раду бентежну радять коли заметіль черешнева
Ірїй розбудить нарешті в обидві долоні Дніпра
Нині або ніколи нині і вже навіки
Азбуку невідому шойно відкрили волхви
Кличуть таємні знаки душу нову явити
Осі вже перетнулися сваргами загули
В гострих потоках Плуга в маковому всесвітті
Артезіанських інсайтів щедрої коляди
Ластівка зашебече у двадцять першим столітті
І невгамовний шебіт лунатиме скрізь і завжди
Вже Віфлієм почався
Господи
Благослови

в піски пішов і став уже піском
розсипавшись між сосон позачася
лишився слід прописаний хрестом
сльози що наче стигма запеклася
тепер ти скрізь метою без мети
в своїй оселі що понад віками
піски на нас чекають як завжди
допоки ми не станемо пісками

витають пальці
крізь пальці
наче цілюща вода
не лишаючи ані краплі
пустка така
що не про-
дих-
нути
тільки камінь
у горлі клекоче
пасмуги чорного світла
немає межі за межею
крім убивчої тиші
яка поглинає мовчки
тому нічого не скаже

Ніч горобина. Понурий пором.
І перевізник — суворий невіра.
Він править веслом, наче пише пером
Свій вирок на всіх: на людину і звіра.
Немає ні грішних, ні праведних тут.
Він робить роботу свою, як уміє.
Він перевізник. Він ще не суд.
Суд буде там, де вмирає надія.

Вони приходять частіше,
Не кличуть до себе, ні,
Приносять запахи тиші
І гомонять в напівсні,

Що все на світі — минуше
І грішне в земних краях;
Тут кожен, одвічний учень,
Не відає, що о і я к.

І того, котрий зганьбився
В трясовині сухозлоття,
В полоні сліпих амбіцій,
Спитає колись Господь.

Лиш тому нема виправдання,
Хто завжди брехав і крав,
Хто на людських стражданнях
Звів сатанинський храм.

...Вони сновигають, мов тіні,
І не питають, хто — ти:
В сквородинській торбині
Твій шлях і твої світи.

Залишиться рама,
Лише без портрета —
Знебарвлена пляма
Анахорета.

Він душу мав горду
І всього доволі...
Утік від комфорту,
Але не від долі,

Але не від себе.
Забутий світами,
Він небо безнебе
Прокляв молитвами.

Що вдієш, як пора осіння,
Коли не гріє, не пече.
Лише стіна кукурудзиння
Нагадає про літо ще.

Її, здається, не перейдеш...
Ну, крок, ну, два — і вже нема,
З пленером вицвілим впереміж
Тебе заповнює мана.

І не питай: навіщо? звідки?
Розвіється, як дим, твій слід,
Лишивши місце для примітки,
Так — декілька порожніх слів.

Хто відає, куди і звідки
Струмує час — в пісок вода.
Попереховувалися свідки:
Їм запечатано уста.

Життя примарне промайнуло...
Та схаменувся б ти хоч раз:
На тебе мчить твоє минуле,
Й твоє майбутнє водночас,

Як хвилі щедри та нещадні,
З усіх боків, з віків усіх.
Вони тебе або розчавлять,
Або приборкаєш ти їх.

Надзея Пашкевіч народилася на Білоруському Поліссі. Професійну освіту здобула в Кобринському мистецькому коледжі. Творчу діяльність розпочала з цілком традиційних живописних полотен. Але з часом її творча натура почала шукати нові форми виявлення стану душі, переживань і вражень. Працюючи в царині ліричного (романтичного) абстракціонізму, мисткиня створює свій світ образних ілюзій, переживань і вражень. За останні п'ять років взяла участь у персональних та колективних виставках у Білорусі, Росії та Китаї.

Дитячі роки Надзеї минули неподалік від кордону з Україною. Їй дуже подобається українська мова. Давно мріяла представити свої роботи в Україні, побувати в Києві, який вважає одним зі світових центрів духовності. Цю мрію вдалося втілити завдяки Музею-майстерні Івана Кавалерідзе.

Виставка “Фарба і слово” представляє роботи фігуративної та нефігуративної абстракції. На створення цих робіт надихнули твори Тараса Шевченка, Максима Богдановіча та Адама Міцкевича.

Роботу “Над Дніпром”, присвячену поемі Т. Шевченка “Сон”, мисткиня подарувала музею. На ній Кобзар пролітає над Дніпром, бачить Андріївську церкву, історичний центр Києва, села, що навколо. А далі — Білорусь. Цим Надзея хотіла показати, що історії наших країн мають чимало схожих сторінок, а білоруська мова, як і українська, багато років була під забороною. Поемі “Сон” також присвячена робота “Над містом”, на якій зображено Петербург. Зараз художниця працює над третьою частиною цього невеликого циклу, що матиме назву “У палацах”.

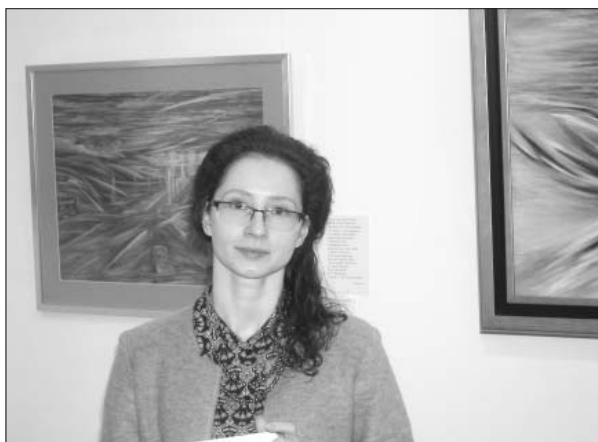
Картина “Дві половини душі” символізує душу Тараса Шевченка. Мисткиня переконана, що одна половина душі Шевченка — це Україна, а друга — його геніальна поезія. Полотно “Мить” при-

Іноземці малюють Україну

Дедалі частіше художники з інших країн присвячують свої живописні полотна Україні. Нещодавно у Музеї-майстерні Івана Кавалерідзе відкрили виставку білоруської художниці Надзеї Пашкевіч “Фарба і слово”, а митець з Болгарії Іван Стоянов у Музеї гетьманства представив експозицію, присвячену Івану Мазепі.

свячене швидкоплинності нашого життя. А роботою “Йди за мною” художниця закликає вивчати творчість Кобзаря. Також геніальному українському поету вона присвятила картини “Внутрішня пустота” і “Сосуд”.

Тут же видання “Кобзаря” білоруською мовою, світлина пам'ятників Шевченку в Слущку, Бресті, Гомелі і Мінську,

Надзея Пашкевіч

уривок з твору видатного білоруського поета Янки Купали, присвяченого Тарасу Григоровичу.

Інший білоруський поет Максим Богдановіч до сторіччя від дня народження Шевченка написав дослідження про творчість поета. Творчість цього співця рідного краю надихнула Надзею на створення багатьох своїх полотен. Одне з них присвячене віршу поета “Зорка Венера”, що став відомою піснею. Саме творчість М. Богдановіча допомогла художниці усвідомити себе білорускою і відчути всю красу біло-

руської мови.

Третій митець, на вірші якого мисткиня написала свої живописні роботи — Адам Міцкевич. Не всім відомо, що Міцкевич народився на території сучасної Білорусі, все життя мріяв, аби вона стала незалежною державою.

Іван Стоянов народився в Болгарії. Закінчив Шуменський університет ім. єпис-

Іван Стоянов

копа Костянтина Преславського і отримав ступінь магістра класичних мистецтв. З 1986 року активно займається виставковою діяльністю, провів 37 персональних виставок у Болгарії та за її межами. Твори І. Стоянова зберігаються в музеях і приватних колекціях Болгарії, Китаю, Японії, Білорусі, Португалії, Іспанії, Італії, Польщі, Франції, Македонії та Ізраїлю.

Митець дуже любить Україну. Мав тут низку виставок. Особливо теплі стосунки з нього склалися з Музеєм гетьманства, де відкрилася вже п'ята персональна виставка ху-

дожника, яку цього разу присвячено 380-річчю від дня народження Івана Мазепи.

Директор Музею гетьманства Галина Ярова нагадала, що кілька століть ім'я гетьмана спочатку в Російській імперії, а потім у Радянському Союзі було під забороною. Однак українська діаспора завжди його вшановувала, проводила Академії до роковин І. Мазепи. 1993 року було створено Музей гетьманства. А вже за рік тут провели конференцію, присвячену гетьманові, що мала відголоски далеко за межами України.

Також Г. Ярова розповіла про Івана Стоянова, який провів у музеї свою першу виставку 2011 року. Одну з виставок присвятив Україні, а інша мала назву “Плаголиця”. Експоновані роботи художник дарує музею. Він вивчив українську мову, має дружні стосунки з художниками Дніпра, Львова, Івано-Франківська, Кам'янського, Петриківки. Багато українських митців бували у нього в Болгарії.

Пані Галина вручила художнику подяку Музею гетьманства за багаторічну творчу дружбу з музеєм та організацію тут кількох виставок.

А представник родини Мазеп — Ігор Мазепа — нагородив Івана Стоянова пам'ятною медаллю і зазначив, що йому особливо приємно, що художник звернувся до роду Мазеп та їхнього гербу, розповів про українсько-болгарські історичні та культурні зв'язки, що своїм корінням сягають у глибину віків.

Спеціально до дня народження славетного гетьмана Іван Стоянов створив 23 картини на полотні у техніці асамбляжу і колажу. Основою виставки є робота з гербом родини Мазеп “Курч”, виконана в золотисто-жовтому, червоному і рожевому з чорним кольорах. Автор розмістив її між двох картин “Трипілля”, чим намагався показати зв'язок давніх часів трипільської цивілізації і культурного розвитку України доби Івана Мазепи. Ще одне цікаве зображення герба “Курч” Іван Стоянов зробив на тлі синіх кольорів.

Майбутній художник народився на Житомирщині. Закінчив Державну художню школу ім. Тараса Шевченка та Київський художній інститут (нині Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури України). Його вчителями були В. Виродова-Готье, К. Трохименко, А. Пламенецький, О. Сиротенко, П. Басанець.

На початку 2000-х років брав участь у розписі Михайлівського Золотоверхого собору в Києві. У 2005—2013 роках працював на посаді заступника голови НСХУ. Лауреат премії “Київ” у галузі образотворчого мистецтва та “Меморіалу Архипа Куїнджі”.

З 2005 року займається викладацькою діяльністю, з 2013-го — доцент Національної академії керівних кадрів архітектури та мистецтва. Художні твори зберігаються в музеях та приватних колекціях в Україні та за кордоном.

Провести нову виставку художнику запропонував ректор НАКККІМ Василь Чернець. В експозиції представлено пейзажі, на яких зображені мальовничі куточки України

Чимало робіт художник присвятив Києву. Однією з найвдалиших вважає “Святевечір”, де зобразив центральний вхід до Києво-Печерської лаври. На іншій — “Володимир Великий” — намалював одну з найбільших українських християнських святинь — Володимирський кафедральний патріарший собор. Картина “Ранкове золото” показує вранішню красу Андріївського узвозу. А сучасну столицю можна побачити на полотні, що має назву “На Оболоні”.

Петро Зікунов кілька разів бував на пленерах у Криму, де милувався красою Бахчисарая, Херсонеса, Інкермана, Севастополя. Після цих поїздок з'явилося чимало робіт, частина з яких представлена на цій виставці. Як зізнався художник, йому дуже болить тема Криму і він вірить, що прийде той час, коли півострів повернеться в Україну.

Живопис Петра Зікунова

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв постійно знайомить з творчістю своїх викладачів. Нещодавно тут відкрилася персональна виставка заслуженого художника України Петра Зікунова, на якій митець представив свої кращі живописні роботи, створені протягом останніх десяти років.

Також на створення багатьох робіт надихнули творчі поїздки до Седнева. На одній з картин зображено альтанку Леоніда Глібова, в якій поет створив один зі своїх найвідоміших творів “Стоїть гора високая...” У цьому ж місті П. Зікунов написав “Седнівську зиму”.

Завжди з великим хвилюванням художник повертається на свою малу батьківщину — село Земля Баранівського району на Житомирщині. На картині “На озері” він зобразив озеро, з якого раніше брали глину для Баранівського фарфорового заводу, і зараз воно має неповторний колір.

Протягом багатьох років однією з провідних у творчості Петра Зікунова залишається Шевченківська тематика. До 200-річчя від дня народження Кобзаря створив

портрет поета, де зобразив його під час перебування у Седневі. На іншій, що має назву “До Тараса”, зображена Тарасова гора у день народження Шевченка. Також на виставці експонується портрет ще одного видатного українця — Миколи Гоголя.

— Вже багато років знаю Петра Зікунова, — розповідає член НСХУ та Спільки дизайнерів України Філіп Чорнобров. — Кожна його робота по-своєму унікальна й неповторна. Ціную Петра Олександровича як досвідченого педагога, якого дуже люблять студенти.

Саме студенти НАКККІМ — часті гості на цій виставці. А в планах Петра Зікунова проведення нової персональної виставки в Каневі, на якій буде представлено Шевченківську тематику та краєвиди Канівщини.

В очікуванні Великодня

Центр української культури та мистецтва 1 квітня о 18.00 запрошує на відкриття виставки “Сонячний Великдень”.

Цей проект заснувала 2012 року Світлана Долеско для демонстрації творчості українських митців із декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, об'єднаних великодньою тематикою.

На відвідувачів Центру чекають художня кераміка від членів НСХУ Олени та Надії Козак, колекція декоративних яєць з усього світу з приватної колекції заслуженого майстра народної творчості Зої Сташук, глиняні скульптури й твори українського народного декоративного малярства від Роксолани Дудки з Полтави, авторська народна лялька в традиційній техніці килимарства від Олександри Пренко з Кропивницького, на трьох поверхах розмістять великодню атрибутику, яку представлять митці з різних регіонів України. Заплановано 30 родинних майстер-класів від майстрів-учасників виставки (писанкарство, ткацтво, валяння з шерсті, гончарство та інше). Працюватиме крамничка, де всі охочі зможуть придбати великодню атрибутику (тематичні сувеніри, листівки, писачки, барвники, віск тощо).

У перший день роботи виставки на гостей чекають музично-пісенний подарунок від творчих колективів, знайомство з митцями-учасниками та родинний майстер-клас з писанкарства від Анни Котліної.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Петро ІЛЬЧЕНКО: «Хочу побачити виставу очима глядача»

На Камерній сцені ім. Сергія Данченка Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка відбулася прем'єра вистави “Сторонні серед нас” за п'єсою канадського письменника Аарона Бушковського. Про роботу над новою виставою наша розмова з режисером-постановником, заслуженим діячем мистецтв України Петром Ільченком.

— Хто вирішив поставити цю виставу на сцені театру Франка?

— Це була ідея керівництва нашого театру. Тому що я, на жаль, не знайомий глибоко з драматургією Канади. У цій країні величезну увагу приділяють мистецтву загалом і театру зокрема. Там блискучий кінематограф.

Раніше ця тема мене не цікавила. Але Канада для України — моральний авторитет. До того ж багато українців живе в цій країні. Як виявилось, проблеми, порушені у п'єсі, надзвичайно хвилюють і нас, українців. Сподіваюсь, що надалі ми більше знатимемо один про одного.

Спочатку матеріал важко сприймала постановочна і виконавська групи, тому що манера написання п'єси — на межі між психологічним театром і театром знакової системи. Тут поєдналося кілька напрямів. Виставу треба було робити на акторів старшого покоління, а вони більше тяжіють до психологічно-побутового театру, до театру внутрішніх пристрастей, до системи мелодраматичного виразу.

А тут автор одразу застерігає, що п'єса умовна і не прямолінійна. Він намагається вибудувати больові сцени з загальною мозаїкою, і тільки в кінці вимальовується загальна картина. Це вимагає майстерності і напруженості у “триманні” вистави. Бо якщо буде розбалансованість між певними окремими картинками, то може виникнути розрив у сюжетній лінії. Це якраз глядача, він може не сприймати історію.

Але труднощі зартовують. Під кінець репетицій уже всі були на боці автора п'єси і героїв. Наша постановочна і виконавська групи перейнялися п'єсою, з любов'ю працювали і доводили справу до прем'єри.

— Що було найскладнішим?

— У виставі грають переважно актори старшого покоління. Робота з ними вимагала терплячості, певного темпоритму. Було серйозне завдання: поставити цікавий матеріал з людьми, які мають великий досвід, але вже трохи позбавлені фізичних сил.

Спочатку всі дійшли висновку, що у п'єсі забагато песимізму. Та як почали розбиратися, то зрозуміли, що насправді песимізм — це реальна ситуація цих людей. Але величезний оптимізм полягає в тому, що в людей, яких позбавляють найціннішого — можливості спілкуватися, загострюється саме імпульсивне існування. А це кохання, жертвність, потяг одне до одного. Виявилось, що коли люди потрапили в зону величезної біди, тяжкої хвороби, вони пізнали те, чого не пізнали за все життя: турботу, увагу, любов. А любов — найвище, що дарує нам Господь. Багато людей проходять життя і не пізнають цього великого почуття. А наші герої пізнають.

— Розкажіть про Вашу творчу співпрацю з асистентом режисера, народною артисткою України Галиною Яблонською.

— Наша співпраця триває давно. Двадцять років Галина Гілярівна грає у виставі “Шельменко-денщик”. Майже десять років — у “Самотній леді”. Неодноразово разом їздили на фестивалі, гастролі.

В артистки величезна лю-

бов і жертвність до своєї професії, колосальна працездатність, неспокій, фантазія. Саме вони допомогли Галині Гілярівні в цій роботі. Більше того, фінал розробляла саме вона. Здійснювала редакторську і текстову правку тих сцен, в яких брала участь. Іноді велике значення мали коми чи переставлене слово.

Також Галина Гілярівна виконувала роль авторитету. Коли виникали якісь напруження, авторитет Яблонської все вирішував.

Ми робили і хочемо, щоб ця вистава була на Яблонську. Водночас я впевнений, що у неї будуть ще нові прем'єри.

— Одна з головних тем вистави — стосунки між представниками різних поколінь...

— Не тільки між різними поколіннями, а й між членами родини. Адже рідні часто-густо стають нам чужими, сторонніми. А сторонні — своїми, рідними.

Це видно, коли ми проводимо людину в останню путь. І бачимо, що чужі проводжають, а свої — хтось у відрядженні, хтось захворів, а хтось дуже зайнятий. Думаю, що хвороби виникають там, де є порушення на кодовому рівні. Вони не від фізіології, а від душевних катаклізмів.

У виставі порушено проблеми не старшого покоління, а всіх нас. Ми не можемо цього уникнути. Але спробувати підготуватися, створити комфортні умови для цих людей ми повинні. Тобто ми говоримо не про хворобу, а про душевний контекст, над яким маємо працювати щодня.

Навіть якщо залишився один день життя, не пізно почати все спочатку. Якшо ми почнемо сьогодні, це значно краще ніж узагалі ніколи не починати.

Суперечності не тому, що люди злі, а тому, що життя складне. Лише бур'ян росте сам по собі. А все, що належить до культури спілкування, культури життя, культури творення, вимагає величезних зусиль. Душа повинна трудитися.

— Кілька слів про виконавців...

— Думаю, що я вибрав дуже талановитих акторів. Почну з корифеїв. Це, звичайно ж, Галина Яблонська, Галина Семененко, Зінаїда Цесаренко, Ніна Гілярівська, Олег Шаварський. Це люди старшого покоління, які мають величезні заслуги, величезний досвід, зробили вагомий внесок у розвиток українського театру. Блискуче середнє покоління — Ірина Дорошенко, Володимир Нечепоренко, Олександр Логінов, Валентина Ілляшенко, Наталія Перчевська. І, звичайно ж, покоління молоді: Наталія Ярошенко, Тарас Жирко, Вадим Полікарпов, Анастасія Добриніна, Віра Зіневіч, Тетяна Луценко, Ірина Мельник, Дмитро Завадський, Олексій Паламаренко.

Намагалися добирати акторів, які б комунікативно підходили один одному. Прагнемо, щоб була гармонія у виставі. Адже в кінці хочемо закликати глядачів до духовної і душевної гармонії.

— Що можете сказати про сценографію?

— Декорації і костюми робила цікавий художник Анна Духовична. Вона бискуче виконала свою роботу, створила все, що ми сприймаємо у виставі очима: світло, відеоряд, костюми, сценографію, графіку. Раніше була головним художником Вінницького обласного українського музично-драматичного театру імені Миколи Садовського. Одна з останніх учениць нашого генія Данила Лідера. А благословення майстра завжди справджується.

— Трохи детальніше про відеоряд.

— Він у нас чорно-білий, бо показане сприйняття світу хворими людьми. Лише на початку другої дії він кольоровий, де бачимо двох здорових людей. Це Вірджил і його дочка. Для них світ забарвлений у ті кольори, в які він забарвлений насправді.

Чорно-білим відеорядом ми хотіли підкреслити, що в цих людей особливе сприйняття. Нам здається, що вони бачать так, як ми, але насправді це не так. І

швидше ми маємо під них підлаштуватися, ніж змушувати їх підлаштуватися під нас.

Є ще третій варіант — картинка, як непрацюючий телевизор. Це вже коли людина дивиться на світ і бачить лише мерехтіння.

— Хто створював музичне оформлення?

— Іван Руденко та Анна Глухенька. Я задоволений їхньою роботою. Вони намагаються почути цей світ. У них є смак і цікавий погляд. Думаю, згодом вони будуть не тільки звукорежисерами, а й музикантами.

— Ви задоволені першими показами вистави?

— Важко відповісти однозначно. Мій педагог Леонід Олійник говорив: “Будьте особливо обережні на останньому етапі. Ви можете багато нашкодити, частогусто ви втрачаєте об'єктивність”.

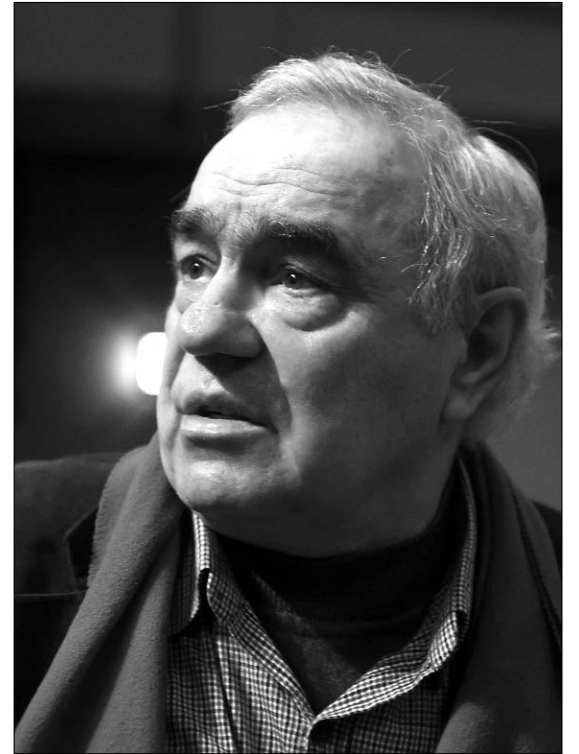
Я хочу побачити виставу очима глядача. Хочу, щоб погляд мій і постановочно-виконавської групи й наші больові точки збіглися з глядацькими. Коли вони сходяться, відбувається діалог, а він дуже важливий. Як зазначив Георгій Товстоногов, “дуже важливо, що думаю я, режисер. Не менш важливо, що думають вони, які потім прийдуть для спілкування з нашою виставою. І якщо це зійшлося, воно стає об'єктивною одиницею, об'єктивним явищем”.

Я можу прокричати свою думку. Будь-яка вистава, будь-який твір — це суб'єктивний погляд. А мені дуже важливо, щоб те, що ми прокричали, сприйняли глядачі. Треба, щоб глядачі схвилювалися.

Кожна людина мудра. Якщо вона схвилюється, то прийме правильне рішення. Звідки наші проблеми? Від того, що люди байдужі. А ми хочемо вибити їх із цієї байдужості. Якби ми не були байдужими, то Київ, вся наша держава, були б іншими.

— Чи давно служите в театрі Франка?

— Уперше зайшов у репетиційну аудиторію 1 листопада 1980 року. Я тоді ще навчався в театральному інституті (нині Національний університет театру, кіно і телебачення ім. Івана Карпенка-Карого). Мене взяв Сергій Данченко, який тоді був художнім керівником театру. Я ставив виставу “Вікентій премудрий” за п'єсою Ярослава Стельмаха. Разом із С. Данченком поставив “Заги-

бель ескадри”, що перемогла на всеукраїнському фестивалі.

А з осені 1981 року — режисер цього ушанованого театру. Поставив понад 40 вистав, не рахуючи робіт зі студентами та самодіяльними колективами. Крім театру Франка ставив вистави в Театрі оперети, що нині має статус національного, і в Національній музичній академії ім. Петра Чайковського. Ще викладає в трьох вишах. Зараз у репертуарі нашого театру дев'ять моїх вистав (у семи виступаю як режисер і у двох як керівник постановок) і одна в репертуарі Національної музикакадемії.

Вистави — як діти. Якщо й є улюблені, то я в цьому не зізнаюся. Режисер — це батько вистави. А її мати — це постановочна група та драматургія і глядач.

— Про що мріє Петро Ільченко?

— Хотів би поставити Едуардо де Філіппо. Він близький тому, що українці та італійці подібні на емоційному, мовному та ментальному рівнях. Я його ставив ще в інституті. А в театрі Франка поставив виставу “Привиди”, в якій грали Богдан Ступка та Олексій Петухов. Є інші автори, яких хотів би поставити, але крім моїх бажань також є репертуарна політика театру.

Мрію поставити українську п'єсу Дивуось, коли кажуть, що українська п'єса не піде, що її не сприймуть. А я запитую: “Як нам можна оцінювати цей світ, як не з позицій української п'єси?” Добре, що ми беремо Шекспіра. Але в наших проблемах, у нашому відчутті це обов'язково призма Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Карпенка-Карого, Панаса Мирного, Івана Франка.

Колись я дивився, як американці поставили нашого “Тараса Бульбу”, було смішно. Можливо, й ми маємо смішний вигляд, коли беремося за їхню драматургію, тому що трансформуємо її на наше світобачення. Хоча насправді нічого страшного в цьому немає, адже ми беремо не форму, а зміст. А за змістом усі однакові. Всі хочуть бути здоровими, щасливими, багатими. Але зовні ми дуже різноманітні і не можемо без української позиції.

Володимир Нечепоренко і Галина Яблонська

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото надані театром

Валерій РОМАНЬКО, голова Донецької обласної краєзнавчої організації, член НСПУ

Всеукраїнське свято «Поетичний десант у Слов'янську» відбулося!

21 березня, у Всесвітній День поезії, у місті Слов'янську пройшов I Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Поетичний десант у Слов'янську». Положення цього культурно-мистецького заходу затверджено правлінням Донецької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (голова В. І. Романько) та відділом культури Слов'янської міськради (начальник М. М. Олійник). Захід підтримали Департамент освіти і науки та Управління культури і туризму Донецької облдержадміністрації.

Цього весняного дня у Слов'янську «десантувалися» поети різного віку — близько ста учасників. Вони прибули не тільки з міст і селищ Донецького краю — Дружківки, Лимана, Краматорська, Костянтинівки, Добропілля, Бахмута, Мар'їнки, Покровська, Торезька, Великоновосілок, Маріуполя, а й з Харківщини, Київщини, з міста Вінниці і навіть зі Львівщини. Учасників фестивалю-конкурсу привітав відомий український письменник Сергій Жадан (текст вітання зачитали ведучі, оскільки сам Сергій цього дня був учасником іншого мистецького заходу на Луганщині. У привітанні, зокрема, сказано: “Страшенно шкодує, що не може бути зараз разом із вами, хоч нині вранці проїздив через Слов'янськ. Але так сталося, що на Донбасі цього ранку висадилось щонайменше два поетичні десанти. І це, як на мене, не може не тішити — українська поезія має звучати всюди, вона повинна бути помітною, її мають чути від Луганщини до Закарпаття. Мені видається дуже важливим той факт, що сьогодні схід України нагадує про себе поезією та прозою, культурними ініціативами й творчими проектами. Оскільки складно уявити со-

бі без сходу українську літературу, українську культуру, Донеччина, Луганщина, Слобожанщина є вагомими складовими нашого спільного культурного поля. Тому можна лише побажати вам надзвичайних вражень від почутого та прочитаного на фестивалі”.

Згідно з Положенням, фестиваль-конкурс «Поетичний десант у Слов'янську» присвячено пам'яті талановитого поета, журналіста, педагога, щирого патріота України Олександра Романька. На жаль, доля відвела Олександрові небагато: напередодні свого 44-річчя він трагічно загинув. З ініціативою увічнити ім'я земляка-сучасника виступили його друзі й знайомі, члени слов'янського літоб'єднання “Світанок”, це підтримали управлінці міста й області.

Цікавою і задушевною була програма відкриття культурно-мистецького заходу, який вели Ольга Новікова та Кирило Беркутов. Співачка Олена Кузнецова виконала Гімн фестивалю, написаний спеціально до фестивалю-конкурсу, а також пісню “Пам'яті поета” на вшанування Олександра Романька. З хвилюванням присутні вислухали виступ-спогад мами Олександра Валентини Анатоліївни та його вірш “Я тут із споконвіч...” у її виконанні.

Досвідчені члени журі, у складі якого були члени НСПУ Наталія Ковальська, Микола Сіробаба, Олександр Яровий, Валерій Романько, викладачі педагогічного університету, культпрацівники, вислухали учасників фестивалю-конкурсу.

У віковій категорії “Діти” переможцями стали: 1 місце — Анастасія Радіонова (Слов'янськ), 2 місце — Світлана Волченко (Слов'янськ), 3 місце — Катерина Ковальчук (Слов'янськ) і Давид Чуйко (Часів Яр Бахмутського р-ну).

У категорії “Молодь” призіві місця розподілено так: 1 місце — Єлизавета Рухленко (Торезьк), 2 місце — Валерія Хрипунова (Костянтинівка) та Анастасія Пелипенко (Бахмут); 3 місце — Микита Боровиков (Слов'янськ) та Олександр Хололович (Костянтинівка).

У категорії “Дорослі”: 1 місце — Станіслав Малявко (Слов'янськ) та Ігор Сисоєв (Слов'янськ); 2 місце — Любов Меженіна (Слов'янськ) і Лариса Михайленко (м. Ірпінь Київської обл.); 3 місце — В'ячеслав Забашта (м. Ізюм Харківської обл.) і Євгенія Коробльова (Слов'янськ).

Переможців відзначили пам'ятними медалями, спеціальними дипломами, призами. Інших учасників заохотили званнями лауреатів у різних номінаціях, а також Дипломами учасника.

Відбулося чимало знайомств. Керівник слов'янського літоб'єднання “Світанок” Любов Меженіна домовилася про співпрацю з літоб'єднаннями Краматорська, Костянтинівки, Великоновосілівки, Ірпеня, Ізюма.

Сподіваємося, що I Всеукраїнський фестиваль-конкурс став добрим поштовхом для широкого поетичного руху не тільки на Донеччині, а й у багатьох регіонах України. Чекаємо гостей і наступного року — 21 березня 2020 року у Слов'янську заплановано проведення II Всеукраїнського фестивалю-конкурсу “Поетичний десант у Слов'янську”.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць	18 грн 11 коп.	на півроку	99 грн 41 коп.
на 3 місяці	52 грн 33 коп.	на рік	195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

